ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ“
ФАКУЛТЕТ „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА“
КАТЕДРА „МЕНИДЖМЪНТ НА СИГУРНОСТТА И ОТБРАНАТА“

Милена Валентинова Стоянова

ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПРИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (управление на сигурността и отбраната)”

Научен ръководител
полковник доцент д-р инж. Галин Райнов Иванов

София • 2026 г.

Дисертационният труд се състои от 167 стандартни
страници, в т.ч.:

Основен текст – 148 страници;

Приложения – 14 страници;

Литература – 5 страници.

Основният текст съдържа:

– 12 фигури;

– 2 таблици.

Списъкът на цитираната и използвана литература включва 79 източника.

Изложението е систематизирано в увод, три глави и заключение.

Автор:
Милена Валентинова Стоянова

Заглавие: „Повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари“.

Тираж: 10 бр.

Излиза от печат на 04.08.2026 г.

Отпечатан от Издателски комплекс на Военна академия „Г. С. Раковски“

Докторантът е зачислен в докторантура самостоятелна форма на обучение в катедра „Мениджмънт на сигурността и отбраната” при факултет „Национална сигурност и отбрана” на Военна академия „Г. С. Раковски” и е отчислен с право на защита със заповед №СИ29-РД03-175/03.07.2026 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски”.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Мениджмънт на сигурността и отбраната” по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Управление на сигурността и отбраната)” при Факултет „Национална сигурност и отбрана” на Военна академия „Г. С. Раковски”, гр. София, на 07.07.2026 г.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се на сайта на Военна академия „Г. С. Раковски”: https://rndc.bg/zashtiti/, Военна академия „Г. С. Раковски”.

Защитата на дисертацията ще се проведе на 22.10.2026 г. от 14:00 ч. в зала А3 на Военна академия „Г. С. Раковски”, град София на открито заседание на научно жури в състав:

1. Доцент доктор Нелко Петров Ненов
2. Доцент доктор Катя Любомирова Пейчева
3. Професор доктор Павел Димитров Николов
4. Професор доктор Ивайло Николов Николов
5. Доцент доктор Милорад Руменов Йорданов

Резервни членове на научното жури:

1. Професор доктор Лидия Стоянова Велкова
2. Професор доктор Владко Мичов Иванов

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност и степен на разработеност на проблема

Изпирането на пари е процес, чрез който лица прикриват престъпния произход на своите активи и въпреки че то не е нововъзникнал феномен, механизмите за реализирането му стават все по-разнообразни и динамични, като глобализирането на търговските връзки и бързите темпове на въвеждане на нови технологични решения за трансфер на средства поставят нови предизвикателства пред националните и наднационални системи за противодействие на изпирането на пари (ПИП).

Доказателство за **актуалността на темата** и за важността, която Европейският съюз (ЕС) и Република България като страна членка отдават на проблема, е постигнатото в края на 2023 г. споразумение между Съвета на ЕС и Европейския парламент за създаване на европейски Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма (ОБИП). ОБИП е създаден с Регламент (ЕС) 2024/1620 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 г., с основна цел повишаване на ефективността на противодействието на изпирането на пари и финансирането на тероризма в Европейския съюз. Допълнителна динамика в сферата на ПИП в България създадоха Доклада за България на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари (Комитета Монивал) към Съвета на Европа (2022 г.) и Доклада за напредъка на Република България след едногодишен срок за наблюдение – и двата установяващи дефицити в разбирането за изпирането на пари от страна на някои български институции, както и тромавост в комуникацията между тях.

Съществено значение за разработването на дисертационния труд имаше проучването на научните публикации на български и чуждестранни автори и експерти, които в различни етапи от развитието на научната теория и практиката са анализирали специфични аспекти на изследваната проблематика. От българските автори следва да бъдат споменати: проф. д.ю.н. Боян Станков, проф. д-р Пламен Панайотов, проф. д-р Георги Петрунов, доц. д-р Ива Пушкарова и др., а от чуждестранните автори: проф. д-р Бриджит Юнгер, д-р Мохамед Ахмад Нахийм, Ричард Уебър и др.

Следва да се отбележи, че докато темите за разследване на финансови престъпления и за мерките за превенция на изпирането на пари са били предмет на научни публикации, то *за аналитичната дейност на институциите в тази сфера и за сътрудничеството между тях липсват значими такива*.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на изследване в дисертационния труд са българските институции, които притежават компетентности в сферата на противодействието на изпирането на пари.

Предмет на настоящото изследване е системата на взаимодействие между компетентните български институции при извършване на оперативен анализ на случаи, свързани с изпиране на пари, както и на стратегически анализ в сферата на ПИП.

3. Цели и задачи на изследването

Целта на дисертационния труд е да се идентифицират възможностите за подобряване на координацията и междуинституционалното сътрудничество в българската система за ПИП с оглед повишаване на нейната ефективност.

Постигането на поставената цел предполага решаване на следните **основни изследователски задачи:**

Първа задача: Да се изяснят теоретичните и нормативните основи на ПИП и значението на междуинституционалното сътрудничество за ограничаване на рисковете за финансовата сигурност. Задачата е решена в първа глава на дисертационния труд.

Втора задача: Да се анализира текущото състояние на междуинституционалното сътрудничество между българските институции с компетентност в сферата на ПИП и чрез сравнително изследване на механизми, прилагани в други държави, да се установят практики и подходи, водещи до по-високо ниво на ефективност на националните системи. Задачата е решена в първа глава на дисертационния труд.

Трета задача: Да се идентифицират, систематизират и анализират основните дефицити на междуинституционалното сътрудничество и да се обосноват видовете неефективност на сътрудничеството въз основа на изследваните практики. Задачата е решена във втора глава на дисертационния труд.

Четвърта задача: Да се идентифицират и анализират подходящи за българската система възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при изготвяне и използване на оперативен финансово-разузнавателен анализ и при извършване на стратегически анализ в областта на ПИП. Задачата е решена във втора глава на дисертационния труд.

Пета задача: Да бъдат създадени теоретични модели и въз основа на тях да бъдат разработени методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно и на стратегическо ниво при ПИП с оглед ограничаване на рисковете за финансовата сигурност на Република България. Задачата е решена в трета глава на дисертационния труд.

Шеста задача: Да бъде извършена апробация на изготвените методики чрез изследване по метода „Делфи“, което да установи нагласите на експерти с многогодишен опит и значителна експертиза в сферата на ПИП към изготвените методики. Задачата е решена в трета глава на дисертационния труд.

4. Основна изследователска теза на дисертационния труд

Тезата, която се защитава в дисертацията е, че към настоящия момент междуинституционалното сътрудничество в системата за противодействие на изпирането на пари не функционира с необходимата степен на ефективност, което налага усъвършенстване на механизмите за комуникация и взаимодействие между компетентните институции с оглед повишаване на ефективността на системата.

5. Методология на изследването

Основните методи, използвани за реализиране на целта и изследователските задачи на дисертационния труд, са: системен анализ, сравнителен анализ, теоретичен анализ и синтез, метод на моделирането, индуктивен и дедуктивен подход, оценка на риска, експертен метод (метод „Делфи“), както и количествен анализ на експертни оценки и оценителни показатели. Като основни изследователски средства са използвани: анализ на нормативни, стратегически и оценителни документи, преглед на теоретични разработки по темата, анализ на национални и международни доклади и стандарти, както и извеждане и систематизиране на тенденции, дефицити и добри практики при междуинституционалното сътрудничество.

В началния период от изготвянето на дисертацията са използвани методите на теоретичния анализ и синтез, сравнителния анализ и системния подход при изследване на същността на изпирането на пари, нормативната уредба и институционалната рамка на ПИП. Като основни изследователски средства са използвани: анализ на нормативни актове, международни стандарти, доклади на наднационални структури, научни публикации и сравнителен анализ на практики в областта на междуинституционалното сътрудничество.

Във втория етап е използвана и оценка на риска при изследване на дефицитите и възможности за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП. Основните използвани изследователски средства са: анализ на оценителни доклади на FATF, изследване на лоши чуждестранни практики и анализ на механизми за координация, обмен на информация и съвместна аналитична дейност между компетентните институции.

В заключителния етап на изготвянето на дисертационния труд, към горепосочените методи са използвани и методът на моделирането, и методът „Делфи“ за верификация на предложените методически решения. Като основни изследователски средства са използвани: разработване на теоретични модели и методики, изграждане на критерии за ефективност, анализ на механизми за координация и обмен на информация, както и експертно изследване за оценка на приложимостта на предложените методики.

Целта на проведеното изследване е оценка на приложимостта и практическата стойност на разработените методики за междуинституционално сътрудничество на оперативно и стратегическо ниво.

Карти за стандартизирана експертна оценка бяха изпратени на 18 лица с дългогодишен професионален опит (вкл. международен) и задълбочена експертиза в областта на ПИП, включително във финансовото разузнаване, финансовата сигурност, финансовото разследване, наказателното преследване, митническата и данъчната дейност, контролно-аналитичната дейност и надзора. Всички експерти, потвърдили желанието си да участват в изследването, предоставиха попълнени анкетни карти.

6. Ограничения

В дисертационния труд не са изследвани:

1. Международно сътрудничество в сферата на противодействието на изпирането на пари.

2. Междуинституционално сътрудничество в сферата на надзора над задължените лица по смисъла на чл. 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари.

3. Междуинституционално сътрудничество в процеса на конфискация и наказателнопроцесуалната дейност по събиране и проверка на доказателства.

4. Взаимодействие между компетентните държавни институции и задължените лица извън рамките на финансово-разузнавателния и стратегически анализ.

5. Използвани информационни системи и технологични решения за обмен и обработка на информация между институциите.

7. Изследователска и приложна работа

В рамките на дисертационния труд е извършено комплексно теоретично, сравнително и приложено изследване на междуинституционалното сътрудничество при ПИП, с фокус върху оперативния финансово-разузнавателен анализ и стратегическия анализ в българската система. Изследването е насочено към идентифициране на съществуващи дефицити в комуникацията, координацията и аналитичното взаимодействие между компетентните институции, както и към разработване на практически приложими механизми за повишаване на ефективността на системата.

В процеса на изследването са анализирани международни стандарти, национални и наднационални нормативни документи, доклади на Групата за финансови действия срещу изпирането на пари (FATF) и на Комитета Монивал към Съвета на Европа, както и добри и лоши чуждестранни практики в областта на ПИП.

В рамките на проведеното изследване е извършено следното:

- анализирани са теоретичните и нормативните основи на ПИП и ролята на междуинституционалното сътрудничество;
- систематизирани са основни дефицити при междуинституционалното взаимодействие;

- предложена е класификация на неефективността на междуинституционалното сътрудничество като структурна, функционална и смесена;
- изследвани са добри и лоши чуждестранни практики при междуинституционалното сътрудничество;
- анализирани са възможности за повишаване на ефективността при изготвяне и използване на оперативен финансово-разузнавателен анализ и при извършване на стратегически анализ;
- разработени са теоретични модели за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно и на стратегическо ниво;
- разработени са методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП;
- предложени са показатели за оценка на ефективността на междуинституционалното сътрудничество;
- предложени са механизми за подобряване на координацията, обмена на информация и аналитичното взаимодействие между компетентните институции;
- извършена е верификация на разработените методики чрез експертно изследване по метода „Делфи“.

Резултатите от извършеното изследване имат както научна, така и практическа значимост. Те допринасят за развитието на научните изследвания в областта на ПИП, като запълват съществуваща празнина, свързана с анализа на междуинституционалното сътрудничество на национално ниво. В същото време, предложените методически решения могат да бъдат използвани от компетентните институции при разработване на политики, процедури и нормативни актове с цел усъвършенстване на координацията и обмена на информация между тях.

Настоящият труд може да послужи като основа за бъдещи изследвания, насочени към разширяване на анализа към международното сътрудничество, обучителни програми за повишаване на експертизата на ангажираните лица, използването на технологични решения и ролята на публично-частното партньорство в ПИП.

8. Основни литературни и информационни източници

В процеса на работата върху дисертационния труд са проучени и използвани четири групи източници:

Научни изследвания, изследващи тематика, свързана с ПИП – нормативни документи, статии, студии и монографии.

За нуждите на дисертационния труд са проучени многобройни литературни източници. Цитирани са 39 заглавия, от които 5 на български език и 34 на английски език.

Документи, регламентиращи сферата на ПИП – национални нормативни актове, директиви и регламенти на ЕС, конвенции на ООН, принципи и препоръки на FATF и Егмонт груп, решения на Министерски съвет, устройствени правилници, насоки на национални компетентни органи и годишни доклади.

Публикации на електронни страници на международни организации, български компетентни органи и образователни институции.

9. Обсъждания

Дисертационният труд е предварително обсъден на редовно заседание на катедра "Мениджмънт на сигурността и отбраната" при факултет "Национална сигурност и отбрана" на Военна академия "Георги С. Раковски".

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Структура на дисертационния труд

Целта на изследването и поставените изследователски задачи определиха структурата на дисертационния труд, който е с общ обем от 167 страници и се състои от увод, изложение в три глави, заключение, приложения и използвана литература. Първата глава е посветена на теоретичните, нормативните и организационните основи на ПИП и на междуинституционалното сътрудничество в тази сфера. В нея са анализирани същността на изпирането на пари, българската система за ПИП, както и добри чуждестранни практики и сравнителни модели на взаимодействие. Втора глава е посветена на изследване на дефицитите и възможностите за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при ПИП. Анализирани са проблеми при оперативния финансово-разузнавателен анализ и стратегическия анализ, както и възможности

за повишаване на ефективността на взаимодействието между компетентните институции. Трета глава е посветена на разработването на теоретични модели и методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП. В нея са предложени практически приложими механизми, показатели и алгоритми за оперативно и стратегическо взаимодействие, както и е извършена верификация на разработените методики чрез експертно изследване по метода „Делфи“.

2. Съдържание на дисертационния труд

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ……3
УВОД 4
ГЛАВА ПЪРВА: ДЕФИНИРАНЕ, СЪЩНОСТ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ 10
1. Дефиниране и същност на изпирането на пари 10
2. Противодействие на изпирането на пари в България – обмен на информация 19
3. Добри чуждестранни практики за междуинституционално сътрудничество 29
4. Сравнителен анализ между практиките на междуинституционално сътрудничество в България, Франция, Гърция, Естония и Лихтенщайн.....39
ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ПЪРВА 44
ГЛАВА ВТОРА: ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПРИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ 46
1. Междуинституционално взаимодействие, водещо до ниска ефективност 47
2. Възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при изготвяне и използване на оперативен финансово-разузнавателен анализ.....60
3. Възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при извършване на стратегически анализ в областта на противодействието на изпирането на пари 67
ИЗВОДИ ОТ ВТОРА ГЛАВА 77
ГЛАВА ТРЕТА: РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕТОДИКА ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА РИСКОВЕТЕ ЗА ФИНАНСОВАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....79
1. Обосновка на необходимостта от създаване на методика за подобряване на междуинституционалното сътрудничество 79
2. Теоретичен модел на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари ...84

3. Методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари 104
4. Верификация на методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари . 134
ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ТРЕТА 143
ОБЩИ ИЗВОДИ 144
ЗАКЛЮЧЕНИЕ 145
ПРИЛОЖЕНИЯ 149
БИБЛИОГРАФИЯ 163

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В увода е обоснована актуалността и теоретичната значимост на изследването, свързано с ефективността на българската система за ПИП. Формулирани са обектът и предметът на изследването, определени са целта и основните изследователски задачи, както и ограниченията, в рамките на които е изготвен дисертационният труд. В първа глава, в обхват на четири параграфа, се решават *първите две* научноизследователски задачи на дисертационния труд. Във втора глава, в обхват на три параграфа, се решават *третата и четвъртата* научноизследователска задача на дисертационния труд. В трета глава, в обхват на четири параграфа, се решават *петата и шестата* научноизследователски задачи.

В първа глава: „Дефиниране, същност и противодействие на изпирането на пари“, са изследвани теоретичните, нормативните и организационните основи на ПИП, както и ролята на междуинституционалното сътрудничество в тази сфера. Анализирани са същността и основните характеристики на изпирането на пари, българската система за ПИП, добри чуждестранни практики и сравнителни модели за взаимодействие на компетентните институции. Главата се състои от четири параграфа.

В параграф 1 „Дефиниране и същност на изпирането на пари“ са изследвани произходът, развитието и същността на понятието „изпиране на пари“ / „пране на пари“, както и основните характеристики на процеса. Анализирани са различни научни, международни и нормативни определения на понятието, като са изведени неговите съществени белези. Разгледани са

историческите предпоставки за възникване и развитие на практиките по изпиране на пари, както и процесът на криминализиране на деянието в международното и националното законодателство.

В подпараграф 1.1. „Произход и дефиниция на понятието „изпиране на пари“ / „пране на пари“ са анализирани различни научни и нормативни подходи към дефинирането на понятието, както и историческото развитие на процесите, свързани с прикриване на незаконно придобити средства. Изследвани са вижданията на различни автори и международни организации относно същността на изпирането на пари, както и нормативните дефиниции, съдържащи се в международни актове и българското законодателство.

В резултат на анализа *е предложена систематизирана дефиниция на понятието „изпиране на пари“,* отразяваща неговия комплексен правно-икономически характер.

В подпараграф 1.2. „Криминализиране на изпирането на пари“ е разгледан процесът на криминализиране на изпирането на пари в международен и национален аспект. Анализирани са основните международноправни актове и стандарти, свързани с ПИП, включително Виенската конвенция, Конвенцията от Палермо и Препоръките на FATF. Изследвано е развитието на българската наказателноправна уредба и мястото на престъплението „изпиране на пари“ в националната система на наказателното право.

В подпараграф 1.3. „Фази на изпирането на пари“ са разгледани основните етапи на процеса на изпиране на пари – влагане, разслояване и интегриране. Анализирани са основните механизми и способи, използвани при всяка от фазите, както и предизвикателствата, които те създават пред институциите с компетентност в сферата на ПИП. Подчертано е влиянието на технологичното развитие, дигитализацията и новия финансов инструментариум върху развитието на схемите за изпиране на пари.

В подпараграф 1.4. „Ефекти от изпирането на пари“ са анализирани негативните последици от изпирането на пари върху финансовата система, националната сигурност, икономиката и инвестиционната среда. Разгледани са рисковете, свързани с увеличаването на сивата икономика, подкопаването на финансовата стабилност, стимулирането на организираната престъпност и потенциалната връзка между изпирането на пари и финансирането на тероризма.

В параграф 2 „Противодействие на изпирането на пари в България – обмен на информация“ е анализирана българската система за ПИП, с фокус върху институционалното взаимодействие и обмена на информация между компетентните органи. Разгледани са функциите и компетентностите на основните институции, както и нормативната рамка за обмен на информация.

В подпараграф 2.1. „Български органи с компетентност в сферата на противодействие на изпирането на пари“ са анализирани функциите и правомощията в системата на ПИП на основните български институции с компетентност в разглежданата сфера.

В подпараграф 2.2. „Нормативна регулация на обмена на информация при възникване на съмнения и/или узнаване за изпиране на пари и/или наличие на средства с престъпен произход“ е изследвана нормативната уредба, регулираща обмена на информация между задължените лица и компетентните институции, както и между самите институции. Анализирани са процедурите по подаване, обработване и предоставяне на информация между участниците в системата.

В подпараграф 2.3. „Дейност на междуведомствената работна група по смисъла на чл. 96 от ЗМИП (МРГ НОР)“ е разгледана дейността на междуведомствената работна група и нейното значение за координацията и съвместната работа при изготвянето на националната оценка на риска и стратегически документи в областта на ПИП.

В параграф 3 „Добри чуждестранни практики за междуинституционално сътрудничество“ са *изследвани и анализирани добри практики и модели на взаимодействие* между националните институции на Франция, Гърция, Естония и Лихтенщайн. Разгледани са подходите към координацията, обмена на информация и използването на аналитични механизми в различни национални системи за ПИП.

В подпараграфи 3.1. – 3.4. са анализирани особеностите на системите за ПИП във Франция, Гърция, Естония и Лихтенщайн, както и механизмите, допринасящи за по-висока ефективност на междуинституционалното сътрудничество в съответните държави. Изследвани са добри практики, свързани със стратегическата координация, оперативното взаимодействие, обмена на информация и аналитичната дейност.

В параграф 4 „Сравнителен анализ между практиките на междуинституционалното сътрудничество в България, Франция, Гърция, Естония и Лихтенщайн“ е извършен сравнителен анализ на различни национални модели на взаимодействие между институциите при ПИП. Анализирани са основни показатели, свързани с координацията, качеството на обменяната информация, използването на аналитични механизми и ефективността на взаимодействието между институциите. В резултат на анализа са изведени основни тенденции, добри практики и фактори, влияещи върху ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП.

Първа глава завършва със следните формулирани изводи:

1. Понятието „изпиране на пари“ / „пране на пари“ е концептуално установено в националната, европейската и международноправната рамка, като в нормативните и научните източници се открояват общи съществени белези – престъпен произход на активите, прикриване на техния действителен произход и придаване на привидна законност. Наред с това се наблюдават различия в обхвата, акцентите и съдържанието на отделните дефиниции, което обуславя необходимостта от формулиране на систематизирана и комплексна дефиниция, отразяваща правните, икономическите и функционалните характеристики на явлението.

2. Международните стандарти, установени от FATF и отразени в европейското законодателство, създават обща рамка за противодействие на изпирането на пари, но предоставят значителна свобода на държавите при изграждането на националните механизми за координация и взаимодействие, което води до съществени различия в ефективността на отделните системи.

3. В Република България е изградена широка институционална система за противодействие на изпирането на пари, включваща множество компетентни органи с различни функции и правомощия, но тази институционална сложност не води автоматично до висока ефективност.

4. Основният проблем на българската система не е липсата на правна рамка, а ограничената функционална свързаност между стратегическата координация, финансовото разузнаване, оперативния обмен на информация, разследването и наказателното преследване.

5. Обменът на информация между компетентните органи в Република България се характеризира с фрагментарност, забавяне и липса на системност, което ограничава възможността за своевременно идентифициране и анализ на рисковете, свързани с изпиране на пари.

6. Необходимо е създаването и прилагането на механизми, които да подобрят не само формалната комуникация между институциите, но и скоростта на обмена, качеството на аналитичната обработка, обратната връзка между органите и проследимостта на резултатите от предоставената информация.

7. Добрите чуждестранни практики могат да послужат като ориентир за усъвършенстване на българския модел, при условие че бъдат адаптирани към националната институционална структура, законодателна рамка и изискванията за защита на класифицираната или чувствителна информация.

8. Сравнителният анализ потвърждава, че ефективността на системите за противодействие на изпирането на пари не се определя от броя на институциите или от степента на нормативна регламентация, а от нивото на реално функциониращо междуинституционално сътрудничество, което осигурява координирани действия, своевременен обмен на информация и постигане на конкретни практически резултати.

Във втора глава: **„Възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари“**, са изследвани основните дефицити и възможности за повишаване на ефективността на взаимодействието между компетентните институции в сферата на ПИП. Анализирани са практики, водещи до ниска ефективност на националните системи за ПИП, както и възможности за подобряване на оперативния финансово-разузнавателен анализ и стратегическия анализ чрез усъвършенстване на комуникацията, координацията и аналитичното взаимодействие между институциите. Главата се състои от три параграфа.

В параграф 1 „Междуинституционално взаимодействие, водещо до ниска ефективност“ са анализирани примери за недостатъчно ефективно междуинституционално сътрудничество в различни държави, оценени в рамките на процеса на взаимна оценка на FATF и регионалните структури по модела на FATF. Разгледани са основни дефицити, свързани с координацията, обмена на

информация, използването на финансово-разузнавателна информация и връзката между аналитичната дейност и разследванията.

В подпараграфи 1.1. – 1.4. са последователно разгледани установените слабости и проблеми в системите за ПИП на Демократична република Конго, Барбадос, Монголия, Ислямска република Пакистан, свързани с ограничена координация между институциите, недостатъчно използване на финансово-разузнавателна информация, липса на ефективни механизми за взаимодействие, недостатъчна интеграция между компетентните институции, институционални ограничения, забавяне при обмена на информация и ограничено използване на аналитичните резултати в процесите по ПИП.

В резултат на извършения анализ са *систематизирани основни групи дефицити* при междуинституционалното сътрудничество – организационни, комуникационни и аналитични. На тази основа е предложена *класификация на неефективността* на междуинституционалното сътрудничество като структурна, функционална и смесена.

В параграф 2 „Възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при изготвяне и използване на оперативен финансово-разузнавателен анализ“ са изследвани възможности за повишаване на ефективността на взаимодействието между институциите при извършване на оперативен финансово-разузнавателен анализ. Разгледани са същността на оперативния анализ, неговото значение за ПИП и основните фактори, влияещи върху ефективността на аналитичната дейност.

В подпараграф 2.1. „Същност на оперативния финансово-разузнавателен анализ“ са анализирани основните характеристики, функции и значение на оперативния финансово-разузнавателен анализ като инструмент за подпомагане на процесите по ПИП и свързаните с него предикатни престъпления.

В подпараграф 2.2. „Възможности за повишаване на ефективността при междуинституционално сътрудничество и взаимодействие“ са разгледани конкретни възможности за подобряване на координацията и аналитичното взаимодействие между институциите.

В подпараграфи 2.2.1. – 2.2.3. последователно са анализирани ролята и значението на неформализираната комуникация, периодичните работни срещи

между институциите, както и необходимостта от мониторинг и оценка на ефективността на взаимодействието. Практическото реализиране на тези възможности би довело до ускоряване на обмена на информация, повишаване на доверието между институциите и подобряване на аналитичното взаимодействие.

В подпараграф 2.3. „Принципи при междуинституционалното сътрудничество и взаимодействие“ са формулирани основни принципи, върху които следва да бъде изграждано ефективното взаимодействие между институциите – законност, навременност, координация, пропорционалност, доверие, стандартизация и защита на информацията.

В параграф 3 „Възможности за подобряване на междуинституционалното сътрудничество при извършване на стратегически анализ в областта на противодействието на изпирането на пари“ са изследвани възможности за повишаване на ефективността на стратегическото взаимодействие между институциите. Разгледани са същността и значението на стратегическия анализ, връзката му с оперативния анализ и възможностите за изграждане на устойчиви механизми за съвместна аналитична дейност.

В подпараграф 3.1. „Същност на стратегическия анализ в областта на противодействието на изпирането на пари“ са анализирани характеристиките и функциите на стратегическия анализ като инструмент за идентифициране на тенденции, рискове, уязвимости и бъдещи заплахи в сферата на ПИП.

В подпараграф 3.2. „Взаимовръзка между оперативен и стратегически анализ“ е разгледана *връзката между двата вида анализ и тяхното взаимно допълване в процесите по ПИП.* Подчертано е значението на обмена на информация и обратната връзка между оперативното и стратегическото аналитично ниво.

В подпараграф 3.3. „Възможности за повишаване на ефективността при извършване на стратегически анализ“ са анализирани възможности за подобряване на взаимодействие между институциите на стратегическо ниво чрез извършване на съвместни стратегически анализи, стандартизиране на аналитичните подходи и изграждане на механизми за координация и обмен на информация.

Втора глава завършва със следните формулирани изводи:

1. Ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари не зависи единствено от съществуването на нормативно установени канали за обмен на информация, а и от наличието на практически механизми за навременна, целенасочена и съдържателна комуникация между компетентните органи, като анализът на лошите практики показва, че формализираните, но неоперативни механизми водят до ниска ефективност на системата.

2. Установено е, че неефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари се проявява като системен резултат от взаимосвързани организационни, комуникационни и аналитични дефицити, които обуславят структурна, функционална и смесена неефективност на системата. Това налага прилагането на интегриран подход за тяхното преодоляване, включващ както усъвършенстване на институционалната рамки, така и оптимизиране на практическите механизми на взаимодействие.

3. Създаването на механизъм за неформализирани работни срещи между анализаторите, изготвили оперативен финансово-разузнавателен анализ, и органите, които извършват или предстои да извършат действия по проверка или разследване, би допринесло за по-бързото разбиране и по-ефективното използване на аналитичния продукт, като преодолява установения в редица държави разрив между анализа и действията на органите по разследване.

4. Провеждането на периодични работни срещи между представители на компетентните институции, както и извършването на последващ преглед на резултатите от тези взаимодействия, биха допринесли за повишаване на качеството на обменяната информация, за по-добро отчитане на институционалните потребности и за своевременно идентифициране на практически проблеми при сътрудничеството, включително тези, свързани с несистемен и реактивен обмен на данни.

5. Взаимодействието между оперативния финансово-разузнавателен анализ и стратегическия анализ в сферата на противодействието на изпирането на пари има ключово значение за ефективността на системата, тъй като стратегическият анализ подпомага идентифицирането на

тенденции, рискове, заплахи и приоритети, а оперативният анализ предоставя основа за тяхното конкретизиране и практическо приложение.

6. Наред с националната оценка на риска и секторните оценки е необходимо да се насърчи изготвянето на съвместни стратегически анализи с по-ограничен обхват, насочени към конкретни предикатни престъпления, рискови сектори, нововъзникващи типологии или установени тенденции, което би позволило по-гъвкава и своевременна реакция на системата и би подобрило споделеното разбиране на риска.

7. Съществуващата институционална рамка в България позволява надграждане на междуинституционалното сътрудничество чрез усъвършенстване на механизмите на комуникация, координация и съвместна аналитична дейност, без да е необходимо създаването на нови структури, а чрез по-ефективно използване на вече установени форми на взаимодействие.

8. Основен риск за ефективността на системата представлява фрагментарността на междуинституционалното взаимодействие, което налага изграждане на интегрирана система, осигуряваща функционална свързаност между обмена на информация, аналитичната дейност и процесите по разследване и наказателно преследване.

В трета глава: **„Разработване на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество за ограничаване на рисковете за финансовата сигурност на Република България“**, са разработени теоретични модели и практически приложими методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП на оперативно и стратегическо ниво. Анализирани са необходимостта от създаване на подобни методики, основните принципи и етапи на тяхното изграждане, както и възможностите за практическото им прилагане в българската система за ПИП. В главата е извършена и верификация на разработените методики чрез експертно изследване по метода „Делфи“, насочено към оценка на тяхната приложимост, ефективност и практическа полезност. Главата се състои от четири параграфа.

В параграф 1 „Обосновка на необходимостта от създаване а методика за подобряване на междуинституционалното сътрудничество“ е анализирана необходимостта от разработване на стандартизирани подходи за повишаване на

ефективността на взаимодействие между компетентните институции. Разгледани са съществуващите дефицити в координацията, комуникацията и аналитичното взаимодействие, както и необходимостта от изграждане на устойчиви механизми за сътрудничество.

В подпараграф 1.1. „Обосновка за създаване на методика за подобряване на междуинституционалното сътрудничество на оперативно ниво“ са анализирани особеностите и проблемите при оперативното взаимодействие между институциите, както и необходимостта от въвеждане на стандартизирани процедури, механизми за координация и ясни правила за обмен на информация.

В подпараграф 1.2. „Обосновка за създаване на методика за подобряване на междуинституционалното сътрудничество на стратегическо ниво“ е разгледана необходимостта от изграждане на механизми за съвместен стратегически анализ, координация и планиране между институциите, както и от въвеждане на единни подходи при идентифицирането и оценката на рисковете.

В параграф 2 „Теоретичен модел на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари“ са *разработени теоретични модели за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно и стратегическо ниво.* Анализирани са основните принципи, структура, етапи и показатели за ефективност на предложените модели.

В подпараграф 2.1. „Теоретико-методологична основа на модел на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно ниво“ са разгледани подходите и основните елементи при изграждането на модела на методика за оперативно взаимодействие. Анализирани са целите, задачите, структурата и фазите на прилагане на методиката, както и различните рискове при нейното приложение.

В подпараграфи 2.1.1. – 2.1.8. са анализирани научните подходи, целите и задачите на методиката, нейната структура, фазите на прилагане, показателите за ефективност, възможните рискове при прилагането ѝ, мерките за тяхното ограничаване, устойчивостта ѝ и очакваните резултати от прилагането ѝ. Последователно е извършено следното:

- анализирани са системният подход, функционалният подход, подходът, основан на риска, и принципите на координация и интегрирано взаимодействие между институциите;
- формулирани са основната цел и конкретните задачи на методиката, свързани с подобряване на обмена на информация, координацията и аналитичното взаимодействие между компетентните институции, с подчертано значение на стандартизирането на процедурите и изграждането на устойчиви механизми за оперативно взаимодействие;
- представена е структурата на теоретичния модел, включваща стратегическо, организационно, процесуално, информационно-технологично и оценъчно ниво, с техните елементи, взаимовръзки и значение;
- разгледани са основните етапи при практическото прилагане на методиката – иницииране, събиране и обработване на информация, аналитична дейност, координация между институциите, обмен на информация и оценка на резултатите; анализирани са последователността и взаимовръзките между отделните фази на процеса;
- предложени са количествени, качествени и организационни показатели за оценка на ефективността на междуинституционалното сътрудничество, като сред тях са времето за обмен на информация, степента на доверие и броя обучени експерти;
- анализирани са потенциалните рискове, свързани с прилагането на методиката, както и възможните мерки за ограничаване на тези рискове; сред идентифицираните рискове са: институционалната конкуренция, дисбалансът в информационната осигуреност, технологичната несъвместимост, недостатъчното доверие; сред мерките за ограничаване на рисковете са: ясно определените рамки, общите стандарти и съвместните обучения;
- изследвани са факторите, влияещи върху дългосрочното и устойчиво прилагане на методиката, включително необходимостта от институционална подкрепа, периодична актуализация на

процедурите, развитие на аналитичния капацитет и поддържане на ефективна комуникация между институциите;

- формулирани са основните очаквани резултати от прилагането на методиката, свързани с повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество, подобряване на обмена на информация и на координацията между институциите и повишаване на качеството и приложимостта на оперативния финансово-разузнавателен анализ.

В подпараграф 2.2. „Теоретико-методологична основа на модел на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на стратегическо ниво“ са разработени основните елементи на модел за стратегическо взаимодействие между институциите. Разгледани са целите, задачите, структурата, етапите на прилагане и показателите за ефективност на методиката за стратегическо взаимодействие.

В подпараграфи 2.2.1. – 2.2.8. са анализирани използваните научни подходи, целите и задачите на методиката, нейната структура, фазите на прилагането ѝ, показателите за ефективност, възможните рискове при прилагането ѝ, както и мерки за тяхното ограничаване, устойчивостта и очакваните резултати.

Последователно е извършено следното:

- анализирани са системният подход, подходът, основан на риска, подходът, основан на стратегическо планиране, както и необходимостта от интегрирано аналитично взаимодействие между институциите;
- формулирани са основната цел и конкретните задачи на методиката, насочени към подобряване на стратегическата координация, съвместния анализ на рискове, уязвимости и тенденции, както и към изграждане на устойчиви механизми за междуинституционално взаимодействие на стратегическо ниво;
- представена е структурата на теоретичния модел за стратегическо взаимодействие, включваща стратегическо, организационно, процесуално, информационно-технологично и оценъчно ниво, както

и взаимовръзките между тях и тяхното значение за междуинституционалното сътрудничество на стратегическо ниво;

- разгледани са основните етапи при прилагане на методиката, тяхната последователност и взаимовръзките между отделните фази на процеса
- предложени са количествени, качествени и организационни показатели за оценка на ефективността на стратегическото междуинституционално сътрудничество, като сред тях са броят инициирани и изготвени съвместни анализи, степента на приложимост на стратегическите продукти при формиране на политики и броя на обучените експерти, ангажирани със стратегически анализ;
- анализирани са потенциалните рискове и ограничения при прилагането на методиката и са разгледани възможни мерки за ограничаването им; сред установените рискове са различната институционална приоритизация, несъгласуваност в дефинициите и формализиране без аналитична дълбочина; сред предложените мерки за ограничаване на рисковете са: ясната методическа рамка и ежегоден механизъм за идентифициране на приоритетни теми;
- изследвани са факторите, влияещи върху устойчивото и дългосрочно прилагане на методиката, сред които са периодичен преглед на процедурите и поддържане на институционалната памет;
- формулирани са основните очаквани ефекти от прилагането на методиката, свързани с повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари.

В параграф 3 „Методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари“ са *разработени практически приложими методики за оперативно и стратегическо взаимодействие между институциите.* Разгледани са конкретни механизми, процедури и алгоритми за координация, обмен на информация и съвместна аналитична дейност.

В подпараграф 3.1. „Методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно ниво“ е

разработена методика, насочена към повишаване на ефективността на оперативното междуинституционално взаимодействие при ПИП. Методиката е разработена под формата на структуриран механизъм, съдържащ основни принципи, цели, задачи и процедури.

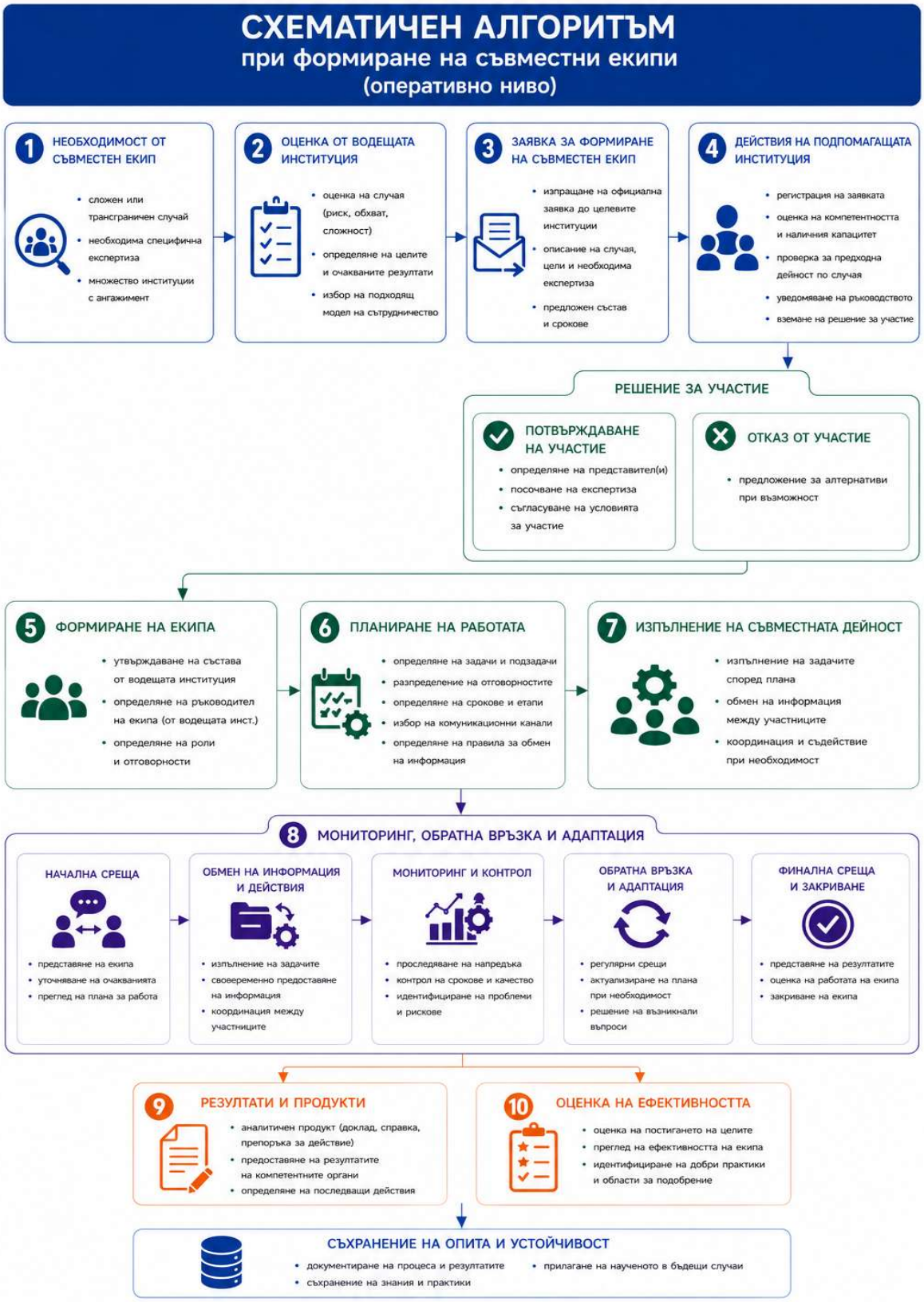
Основен фокус е поставен върху включените в методиката *критерии за оценка на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно ниво,* които имат за цел да осигурят обективна оценка на резултатността, координацията и практическата приложимост на взаимодействието между компетентните институции. Критериите са структурирани в три основни групи – количествени, качествени и организационни.

Количествените критерии са свързани със сроковете за обмен и обработване на информация, броя на съвместните аналитични дейности, степента на спазване на определени срокове, честотата на междуинституционалното взаимодействие и броя на случаите, при които е осъществено координирано оперативно взаимодействие между институциите. Качествените критерии са насочени към оценка на пълнотата, точността и практическата приложимост на обменяната информация и изготвените аналитични продукти. Организационните критерии са свързани със степента на координация и наличието на устойчиви механизми за взаимодействие.

В допълнение към методиката са разработени и следните схематични алгоритми за нейното изпълнение **(подпараграф 3.1.1.)**, отразяващи последователността на действията и основните етапи при практическото прилагане на методиката:

Фиг. 1. Схематичен алгоритъм за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП на оперативно ниво

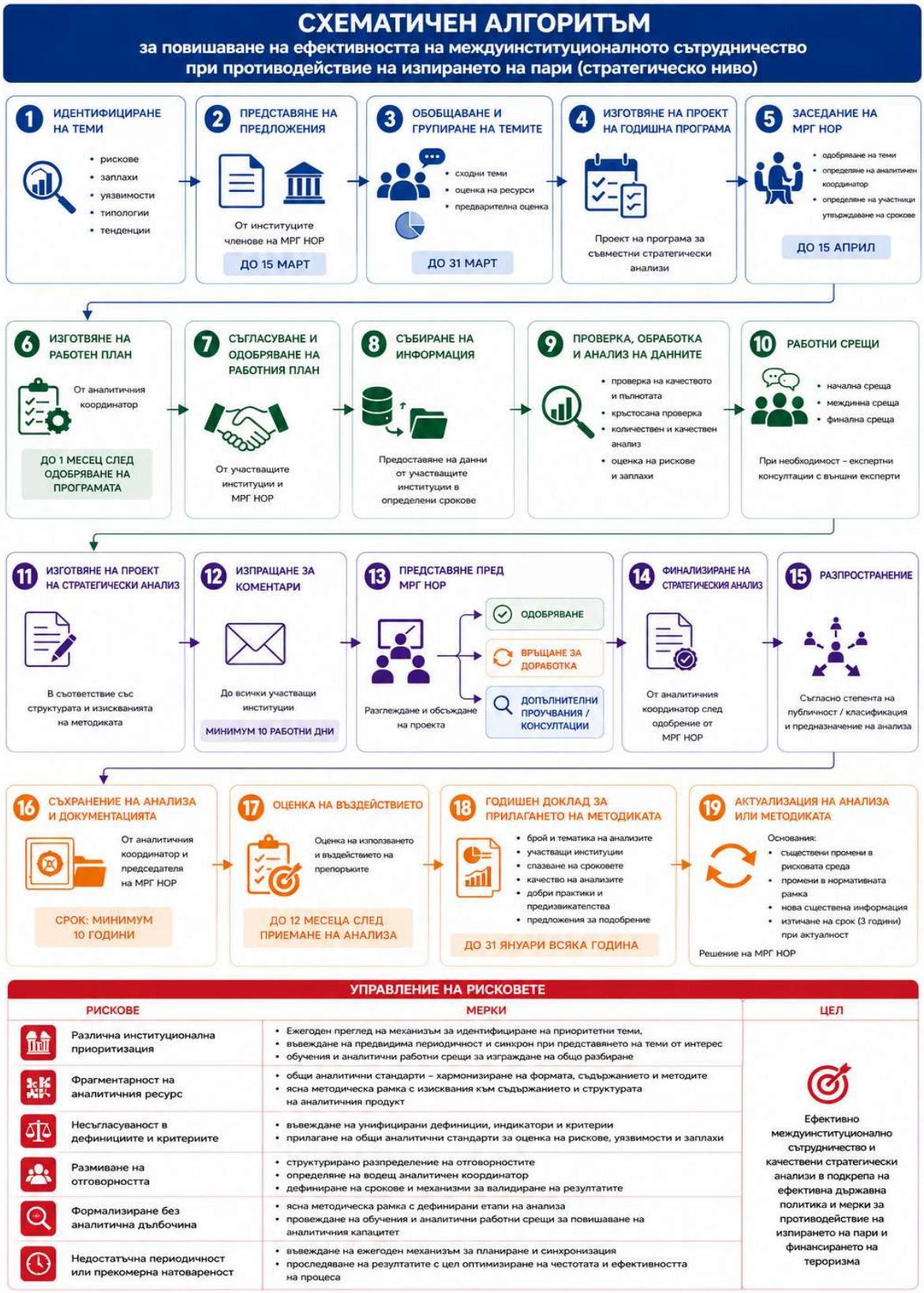

Фиг. 2. Схематичен алгоритъм при формиране на съвместни екипи (оперативно ниво)

В подпараграф 3.2. „Методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на стратегическо ниво“ е разработена методика, насочена към повишаване на ефективността на стратегическото междуинституционално взаимодействие при ПИП. Методиката е под формата на структуриран механизъм, съдържащ основни принципи, цели, задачи и процедури за извършване на стратегически анализи между компетентните институции.

Фокусът е поставен върху разработените *критерии за оценка на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на стратегическо ниво,* насочени към обективна оценка на качеството, приложимостта и резултатността на съвместната стратегическа аналитична дейност. Критериите са структурирани в количествени, качествени и организационни показатели, които позволяват проследяване на ефективността на координацията и обмена на информация между компетентните институции. Количествените критерии са свързани с броя на извършени съвместни стратегически анализи, честотата на обмена на информация, степента на участие на компетентните институции в съвместната аналитична дейност, сроковете за изготвяне на стратегически анализи и броя на предприетите действия въз основа на формулираните стратегически изводи и препоръки. Качествените критерии са насочени към оценка на аналитичната обоснованост, актуалността и практическата приложимост на съвместните стратегически анализи. Разглежда се степента, в която аналитичните продукти подпомагат идентифицирането на тенденции, рискове, заплахи и уязвимости, както и възможността за използването им при формиране на политики, определяне на приоритети и планиране на последващи действия. Организационните критерии са свързани със степента на стратегическа координация между институциите, устойчивостта на механизмите за взаимодействие и повишената експертиза.

В допълнение към методиката е разработен и следният схематичен алгоритъм за нейното изпълнение **(подпараграф 3.2.1.):**

Фиг. 3. Схематичен алгоритъм за повишаване на ефективността на междуинституционално сътрудничество при ПИП на стратегическо ниво

В параграф 4 „Верификация на методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари“ е извършена верификация на разработените методики чрез експертно изследване по метода „Делфи“. Основната цел на изследването е да бъде оценена приложимостта и практическата полезност на предложените методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество на оперативно и на стратегическо ниво.

В рамките на изследването са включени експерти с дългогодишен практически и професионален опит в областта на ПИП, финансовото разузнаване, финансовите разследвания, данъчния и митническия контрол, стратегическия анализ и надзорната дейност. Анализирани са експертни оценки, свързани с практическата приложимост на предложените механизми за координация, обмен на информация, съвместна аналитична дейност и стандартизиране на процедурите за взаимодействие между компетентните институции. Получените резултати показват висока степен на експертен консенсус относно необходимостта от усъвършенстване на междуинституционалното сътрудничество и относно практическата приложимост на разработените методики.

В параграф 4.1. „Организация и провеждане на експертното изследване“ са разгледани основните етапи при организиране и провеждане на изследването, критериите за подбор на експертите, използваните методи за събиране и обработване на информация и структурата на анкетния инструмент. Анализирани са принципите на метода „Делфи“, както и причините на неговото използване при оценка на разработените методики.

В параграф 4.2. „Анализ на резултатите от експертното изследване“ са анализирани резултатите от проведеното изследване и експертните оценки относно приложимостта на предложените методики. Получените оценки показват висока степен на одобрение на разработените механизми за координация, обмен на информация и съвместна аналитична дейност. Резултатите потвърждават значението на неформализираната комуникация, регулярните междуинституционални срещи и съвместните аналитични формати

като механизми за повишаване на ефективността на взаимодействието между компетентните институции.

В параграф 4.3. „Оценка на приложимостта на методиките“ е анализирана възможността за практическо прилагане на предложените методики в дейността на компетентните институции. Експертните оценки показват висока степен на приложимост на разработените модели и механизми, както и наличие на реални предпоставки за тяхното интегриране в съществуващата система за междуинституционално взаимодействие при ПИП.

В параграф 4.4. „Обобщение на резултатите от верификацията“ са систематизирани основните изводи от проведеното експертно изследване. Анализът на резултатите показва изключително висока степен на експертен консенсус относно необходимостта от усъвършенстване на междуинституционалното сътрудничество и относно практическата полезност на разработените методики. Получените резултати потвърждават приложимостта и ефективността на предложените модели и методики и подкрепят необходимостта от въвеждане на стандартизирани механизми за координация, обмен на информация и съвместна аналитична дейност.

В резултат на проведената верификация е установено, че предложените методики създават реални предпоставки за значително повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество чрез подобряване на координацията, ускоряване на обмена на информация, повишаване на качеството на аналитичната дейност и развитие на устойчиви механизми за взаимодействие при ПИП.

Трета глава завършва със следните формулирани изводи:

1. Установява се, че повишаването на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействието на изпирането на пари изисква систематизиран и структуриран подход, основан на ясно дефинирани принципи, процедури и механизми за взаимодействие.

2. Разработените методики осигуряват рамка за оперативно и стратегическо сътрудничество, която създава предпоставки за подобряване на координацията, обмена на информация и съвместната аналитична дейност между компетентните институции.

3. Въвеждането на стандартизирани процедури за обмен на информация, определяне на водеща институция и формиране на съвместни екипи би допринесло за повишаване на оперативната ефективност и своевременността на реакцията при случаи, свързани с изпиране на пари.

4. Разработването на съвместни стратегически анализи и използването на резултатите от тях би довело до по-добро идентифициране на рисковете, тенденциите и уязвимостите, като същевременно подпомогне процеса на вземане на управленски решения.

5. Предложените показатели за оценка на ефективността създават възможност за обективно измерване на резултатите от междуинституционалното сътрудничество и за последващо усъвършенстване на прилаганите практики.

6. Резултатите от експертната оценка потвърждават приложимостта и практическата стойност на разработените методики, като се установява висока степен на съгласие относно тяхната ефективност и съответствие с нормативната рамка.

7. Установява се, че предложените методики могат да бъдат внедрени в практиката на българските институции без необходимост от съществени нормативни промени, чрез оптимизиране на съществуващите механизми за взаимодействие.

В заключение е обобщено, че ефективността на междуинституционалното сътрудничество при ПИП е проблем с изключителна значимост за финансовата сигурност, икономическата стабилност и националната сигурност на Република България.

Анализът на българската институционална рамка показва наличие на широк кръг компетентни органи, като множествеността на участниците води до разпокъсаност на информацията, забавяне и недостатъчна координация. Нормативната уредба осигурява необходимите правни основания за обмен на информация, но практическото ѝ приложение се оказва недостатъчно ефективно.

Сравнителният анализ с практиките на държави с висока ефективност идентифицира редица добри практики, които могат да бъдат адаптирани в български условия. В допълнение, изследването на държави с ниска ефективност

на междуинституционално взаимодействие позволи да бъдат идентифицирани редица системни слабости и дефицити.

В обобщение, може да се направи изводът, че повишаването на ефективността на междуинституционалното сътрудничество изисква комплексен и системен подход. Необходимо е съчетаване на нормативни, организационни и аналитични мерки, както и изграждане на култура на доверие и партньорство между институциите. Особено значение имат развитието на човешкия ресурс, внедряването на добри международни практики и използването на съвременни технологии за обмен и анализ на информация.

Резултатите от настоящото изследване имат както теоретична, така и практическа значимост. Те допринасят за развитието на научните изследвания в областта на противодействието на изпирането на пари, като запълват съществуваща празнина, свързана с анализа на междуинституционалното сътрудничество. В същото време, предложените методически решения могат да бъдат използвани от компетентните институции при разработване на политики, процедури и нормативни актове с цел усъвършенстване на координацията и обмена на информация между тях.

Разработените теоретични модели и методики могат да намерят приложение в дейността на финансово-разузнавателното звено, правоохранителните органи, специализираните дирекции на Държавна агенция „Национална сигурност“, Национална агенция за приходите, Агенция „Митници“, Прокуратурата на Република България и други институции с компетентност в сферата на противодействието на изпирането на пари. Те биха могли да бъдат използвани при изготвянето на вътрешни правила и механизми за координация, при провеждането на съвместни анализи, както и при разработването на стандартизирани процедури за обмен и обработка на информация.

В допълнение, резултатите от изследването могат да бъдат използвани в процеса на обучение и повишаване на квалификацията на служители, ангажирани с противодействие на изпирането на пари, както и при разработването на стратегии, оценки на риска и междуинституционални механизми за стратегическо планиране и оценка на ефективността.

Настоящият труд може да послужи като основа за бъдещи изследвания, насочени към разширяване на анализа към международното сътрудничество,

използването на технологични решения и ролята на публично-частното партньорство в противодействието на изпирането на пари.

IV. ОСНОВНИ ИЗВОДИ

Формулираните изводи по отделните глави последователно потвърждават изследователската теза, показват, че поставените задачи са изпълнени в пълен обем и могат да бъдат обобщени в следните основни изводи:

1. Изпирането на пари е сложен, динамичен и адаптивен процес, който оказва съществено негативно въздействие върху икономиката, финансовата система и националната сигурност.

2. Българската система за противодействие на изпирането на пари е нормативно добре уредена, но се характеризира със смесена неефективност на междуинституционалното сътрудничество, обусловена от взаимосвързани организационни, комуникационни и аналитични дефицити.

3. Ефективните международни практики показват значението на неформализираната комуникация, регулярните взаимодействия и изграждането на доверие като ключови фактори за преодоляване на функционалните дефицити в сътрудничеството.

4. Оперативният финансово-разузнавателен анализ е ключов фактор за ефективността на системата и изисква добра координация и ресурсна обезпеченост.

5. Стратегическият анализ следва да бъде по-тясно интегриран с оперативната дейност и да се използва активно при формулиране на политики.

6. Разработените теоретични модели са подходяща научна основа за създаване на приложим в практиката инструмент за подобряване на междуинституционалното сътрудничество.

7. Създадените на основата на теоретичните модели методики са експертно оценени като подходящи механизми за повишаване на ефективността на системата за ПИП с оглед ограничаване на рисковете пред националната сигурност на България.

8. Повишаването на ефективността изисква интегриран и системен подход, насочен към преодоляване на установените организационни,

комуникационни и аналитични дефицити чрез съчетаване на институционални, функционални и аналитични мерки.

V. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ

➢ Научни приноси:

1. Разработена е авторска, концептуално прецизирана дефиниция за термина „изпирането на пари“, която преодолява фрагментарността на съществуващите определения чрез системно обединяване на правните и икономическите характеристики на явлението.

2. Изведена е обобщена типология на дефицитите на междуинституционалното сътрудничество, която систематизира слабостите в организационни, комуникационни и аналитични измерения и разкрива тяхната роля за ограничаване на ефективността на системите за противодействие на изпирането на пари.

3. Предложена е нова класификация на неефективността на междуинституционалното сътрудничество като структурна, функционална и смесена, която позволява разграничаване на слабостите на равнище институционална организация и на равнище практическо функциониране.

4. Формулирана е интегрирана концептуална рамка, която свързва типовете дефицити с формите на неефективност и обосновава тяхното въздействие върху ефективността на междуинституционалното сътрудничество.

5. Създаден е теоретичен модел на методика за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество при противодействие на изпирането на пари, който концептуализира взаимодействието между институциите чрез интегриране на оперативния и стратегическия анализ.

➢ Научно-приложни приноси:

1. Разработен е модел за оценка на ефективността на междуинституционалното сътрудничество, включващ система от показатели и критерии, който позволява практическо измерване, оценка и последващо оптимизиране на взаимодействието на компетентните институции.

2. Систематизирани и адаптирани са добри международни практики в областта на координацията и обмена на информация, като са идентифицирани

механизми, приложими в националния контекст с оглед повишаване на оперативната ефективност.

3. Изготвени са методики за повишаване на ефективността на междуинституционалното сътрудничество, приложими в дейността на българските институции, включващи:

- структурирани етапи на взаимодействие;
- механизми за сътрудничество и взаимодействие;
- показатели за оценка на резултатите;
- процедури за координация на оперативно и стратегическо ниво.

4. Формулирани са практически насоки и е предложен модел за интегриране на оперативния финансово-разузнавателен и стратегическия анализ, насочени към подобряване на обмена на информация, съгласуваността на действията и ефективното използване на аналитичните продукти в процесите по вземане на решения и планиране на политики в областта на противодействието на изпирането на пари.

5. Разработена е система за управление на идентифицирани рискове, свързани с междуинституционалното сътрудничество, включително мерки за ограничаване на негативните ефекти от организационни и комуникационни дефицити.

VI. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Стоянова, М., „Стриктност на надзорната дейност – влияние върху изпирането на пари чрез виртуални IBAN в Европейския съюз“, Военен журнал, годишен том 133, 2026 г., Военна академия „Г. С. Раковски“, ISSN 2534-8388;

2. Stoyanova, M., “Countering Illicit Cash Transportation by Ships – Challenges and Actions”, сборник с доклади от Научна конференция „Знание, наука, иновации, технологии”, бр. 1, 2026 г., ISSN 2815-3480;

3. Stoyanova, M., “From Feedback to Alert: Risks and Opportunities in Implementing Article 26 of Directive (EU) 2024/1640”, сборник с доклади от Научна конференция „Знание, наука, иновации, технологии”, бр. 1, 2026 г., ISSN 2815-3480.

GEORGI STOYKOV RAKOVSKI
NATIONAL DEFENCE COLLEGE
FACULTY OF NATIONAL SECURITY AND DEFENCE
DEPARTMENT OF SECURITY AND DEFENCE MANAGEMENT

Milena Valentinova Stoyanova

INCREASING THE EFFECTIVENESS OF INTERAGENCY COOPERATION IN COMBATING MONEY LAUNDERING

AUTHOR'S ABSTRACT
of a dissertation

for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" (PhD)
in the doctoral programme "Organisation and Management Outside the Sphere of Material Production (Security and Defence Management)"

Academic supervisor
Colonel Associate Professor Galin Raynov Ivanov, PhD, Eng.

Sofia • 2026

The dissertation comprises 167 standard

pages, including:

Main text – 148 pages;

Appendices – 14 pages;

References – 5 pages.

The main text contains:

– 12 figures;

– 2 tables.

The list of cited and consulted literature includes 79 sources.

The exposition is organised into an introduction, three chapters and a conclusion.

Author:

Milena Valentinova Stoyanova

Title: “Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering”.

Print run: 10 copies

Publication date: 04.08.2026

Printed by the Publishing Complex of the G. S. Rakovski National Defence College

The PhD candidate was enrolled in an independent form of PhD study at the Department of Security and Defence Management, Faculty of National Security and Defence, G. S. Rakovski National Defence College, and was discharged with the right to defend the dissertation by Order no. СИ29-РД03-175/03.07.2026 of the Commandant of the G. S. Rakovski National Defence College.

The dissertation was discussed and approved for defence by the Department of Security and Defence Management under the doctoral programme “Organisation and Management Outside the Sphere of Material Production (Security and Defence Management)”, Faculty of National Security and Defence, G. S. Rakovski National Defence College, Sofia, on 7 July 2026.

The defence materials are available to interested parties on the website of the G. S. Rakovski National Defence College: https://rndc.bg/zashtiti/.

The dissertation defence will take place on 22 October 2026 at 14:00 in Hall A3 of the G. S. Rakovski National Defence College, Sofia, at an open meeting of the academic jury composed of:

1. Associate Professor Nelko Petrov Nenov, PhD
2. Associate Professor Katya Lyubomirova Peycheva, PhD
3. Professor Pavel Dimitrov Nikolov, PhD
4. Professor Ivaylo Nikolov Nikolov, PhD
5. Associate Professor Milorad Rumenov Yordanov, PhD

Alternate members of the academic jury:

1. Professor Lidiya Stoyanova Velkova, PhD
2. Professor Vladko Michov Ivanov, PhD

I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

1. Relevance and State of Research on the Problem

Money laundering is a process by which persons conceal the criminal origin of their assets. Although it is not a newly emerging phenomenon, the mechanisms used to carry it out are becoming increasingly diverse and dynamic. The globalisation of trade relations and the rapid introduction of new technological solutions for transferring funds pose new challenges to national and supranational anti-money laundering (AML) systems.

Evidence of the **relevance of the topic** and of the importance attached to the problem by the European Union (EU) and the Republic of Bulgaria as a Member State is the agreement reached at the end of 2023 between the Council of the EU and the European Parliament to establish a European Authority for Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AMLA). AMLA was established by Regulation (EU) 2024/1620 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024, with the primary objective of increasing the effectiveness of combating money laundering and terrorist financing in the European Union. Further momentum in the field of AML in Bulgaria was generated by the 2022 report on Bulgaria of the Council of Europe's Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures (MONEYVAL) and the 2023 progress report on the Republic of Bulgaria following a one-year monitoring period. Both identified deficiencies in some Bulgarian institutions' understanding of money laundering, as well as cumbersome communication between them.

The review of scientific publications by Bulgarian and foreign authors and experts who, at different stages in the development of theory and practice, have analysed specific aspects of the subject under study was of considerable importance to the preparation of the dissertation. Bulgarian authors who should be mentioned include Professor Boyan Stankov, DSc in Law; Professor Plamen Panayotov, PhD; Professor Georgi Petrunov, PhD; Associate Professor Iva Pushkarova, PhD; and others. Foreign authors include Professor Brigitte Unger, PhD; Mohamed Ahmad Naheem, PhD; Richard Weber; and others.

It should be noted that, while the investigation of financial crime and measures for preventing money laundering have been addressed in academic publications, *there*

are no significant studies of institutions' analytical activities in this field or of cooperation between them.

2. Object and Subject of the Research

The object of research in the dissertation comprises the Bulgarian institutions with competence in the field of combating money laundering.

The subject of the present research is the system of interaction among the competent Bulgarian institutions when conducting operational analysis of cases related to money laundering, as well as strategic analysis in the field of AML.

3. Research Aim and Tasks

The aim of the dissertation is to identify opportunities for improving coordination and interagency cooperation within the Bulgarian AML system in order to increase its effectiveness.

Achieving this aim entails completing the following **principal research tasks:**

Task One: To clarify the theoretical and regulatory foundations of combating ML and the importance of interagency cooperation in mitigating risks to financial security. This task is addressed in Chapter One of the dissertation.

Task Two: To analyse the current state of interagency cooperation among Bulgarian institutions competent in the field of combating ML and, through a comparative study of mechanisms applied in other countries, to identify practices and approaches that lead to greater effectiveness of national systems. This task is addressed in Chapter One of the dissertation.

Task Three: To identify, systematise and analyse the principal deficiencies in interagency cooperation and to substantiate the types of cooperation inefficiency on the basis of the practices examined. This task is addressed in Chapter Two of the dissertation.

Task Four: To identify and analyse opportunities appropriate to the Bulgarian system for improving interagency cooperation in the preparation and use of operational financial intelligence analysis and in the conduct of strategic analysis in the field of AML. This task is addressed in Chapter Two of the dissertation.

Task Five: To create theoretical models and, on their basis, develop methodologies for increasing the effectiveness of interagency cooperation at the operational and strategic levels in combating ML, with a view to limiting risks to the

financial security of the Republic of Bulgaria. This task is addressed in Chapter Three of the dissertation.

Task Six: To validate the developed methodologies through a Delphi study designed to establish the attitudes of experts with many years of experience and substantial expertise in AML towards the proposed methodologies. This task is addressed in Chapter Three of the dissertation.

4. Main Research Thesis of the Dissertation

The thesis defended in the dissertation is that interagency cooperation within the anti-money laundering system does not currently function with the necessary degree of effectiveness, which requires improvement of the mechanisms for communication and interaction among the competent institutions in order to increase the effectiveness of the system.

5. Research Methodology

The principal methods used to achieve the aim and complete the research tasks of the dissertation are systems analysis, comparative analysis, theoretical analysis and synthesis, modelling, inductive and deductive approaches, risk assessment, the expert method (Delphi method), and quantitative analysis of expert assessments and evaluation indicators. The principal research instruments used were the analysis of regulatory, strategic and evaluation documents; a review of theoretical studies on the subject; analysis of national and international reports and standards; and the identification and systematisation of trends, deficiencies and good practices in interagency cooperation.

During the initial stage of preparing the dissertation, theoretical analysis and synthesis, comparative analysis and the systems approach were used to examine the nature of money laundering, the regulatory framework and the institutional framework for combating ML. The principal research instruments were analysis of legislation, international standards, reports by supranational bodies and scientific publications, as well as comparative analysis of practices in the field of interagency cooperation.

During the second stage, risk assessment was also used to examine deficiencies and opportunities for increasing the effectiveness of interagency cooperation in AML. The principal research instruments were analysis of FATF evaluation reports, examination of poor foreign practices, and analysis of mechanisms for coordination, information exchange and joint analytical activity among the competent institutions.

During the final stage of preparing the dissertation, modelling and the Delphi method were added to the foregoing methods in order to verify the proposed methodological solutions. The principal research instruments were the development of theoretical models and methodologies, the construction of effectiveness criteria, analysis of coordination and information-exchange mechanisms, and an expert study assessing the applicability of the proposed methodologies.

The purpose of the study was to assess the applicability and practical value of the developed methodologies for interagency cooperation at the operational and strategic levels.

Standardised expert assessment forms were sent to 18 persons with extensive professional experience, including international experience, and in-depth expertise in AML, including financial intelligence, financial security, financial investigation, prosecution, customs and taxation, control and analysis, and supervision. All experts who confirmed their willingness to participate in the study returned completed questionnaires.

6. Limitations

The dissertation does not examine:

1. International cooperation in the field of combating ML.
2. Interagency cooperation in the supervision of obliged entities within the meaning of Article 4 of the Law on Measures against Money Laundering (LMML).
3. Interagency cooperation in confiscation proceedings and criminal-procedure activities for the collection and verification of evidence.
4. Interaction between competent public institutions and obliged entities outside the framework of financial intelligence and strategic analysis.
5. Information systems and technological solutions used for the exchange and processing of information among institutions.

7. Research and Applied Work

The dissertation presents a comprehensive theoretical, comparative and applied study of interagency cooperation in combating ML, focusing on operational financial intelligence analysis and strategic analysis within the Bulgarian system. The research seeks to identify existing deficiencies in communication, coordination and analytical interaction among the competent institutions and to develop practicable mechanisms for increasing the effectiveness of the system.

The research analysed international standards, national and supranational regulatory documents, reports of the Financial Action Task Force (FATF) and the Council of Europe's MONEYVAL Committee, and both good and poor foreign practices in AML.

The research involved the following:

- analysis of the theoretical and regulatory foundations of combating ML and the role of interagency cooperation;
- systematisation of the principal deficiencies in interagency interaction;
- proposal of a classification of interagency cooperation inefficiency as structural, functional and mixed;
- examination of good and poor foreign practices in interagency cooperation;
- analysis of opportunities for increasing effectiveness in the preparation and use of operational financial intelligence analysis and in the conduct of strategic analysis;
- development of theoretical models for increasing the effectiveness of interagency cooperation at the operational and strategic levels;
- development of methodologies for increasing the effectiveness of interagency cooperation in combating ML;
- proposal of indicators for assessing the effectiveness of interagency cooperation;
- proposal of mechanisms for improving coordination, information exchange and analytical interaction among the competent institutions;
- verification of the developed methodologies through an expert study using the Delphi method.

The research results have both scientific and practical significance. They contribute to the development of research in the field of AML by filling an existing gap relating to the analysis of interagency cooperation at national level. At the same time, the proposed methodological solutions may be used by the competent institutions when developing policies, procedures and legislation in order to improve coordination and information exchange among them.

The present work may serve as a basis for future research aimed at extending the analysis to international cooperation, training programmes to enhance the expertise of

the officers involved, the use of technological solutions, and the role of public-private partnership in AML.

8. Principal References and Information Sources

Four groups of sources were studied and used in the course of preparing the dissertation:

Scientific research addressing topics related to combating ML – regulatory documents, articles, studies and monographs.

Numerous literary sources were studied for the purposes of the dissertation. Thirty-nine titles are cited, of which 5 are in Bulgarian and 34 in English.

Documents regulating the field of AML – national legislation, EU directives and regulations, UN conventions, FATF and Egmont Group principles and recommendations, decisions of the Council of Ministers, rules of procedure, guidelines issued by competent national authorities, and annual reports.

Publications on the websites of international organisations, competent Bulgarian authorities and educational institutions.

9. Discussions

The dissertation was preliminarily discussed at a regular meeting of the Department of Security and Defence Management, Faculty of National Security and Defence, G. S. Rakovski National Defence College.

II. STRUCTURE AND CONTENT OF THE DISSERTATION

1. Structure of the Dissertation

The research aim and tasks determined the structure of the dissertation, which has a total length of 167 pages and consists of an introduction, an exposition in three chapters, a conclusion, appendices and references. Chapter One addresses the theoretical, regulatory and organisational foundations of AML and interagency cooperation in this field. It analyses the nature of money laundering, the Bulgarian AML system, good foreign practices and comparative models of interaction. Chapter Two examines deficiencies and opportunities for improving interagency cooperation in combating ML. It analyses problems relating to operational financial intelligence analysis and strategic analysis, as well as opportunities for increasing the effectiveness of interaction among the competent institutions. Chapter Three develops theoretical models and methodologies for increasing the effectiveness of interagency cooperation

in combating ML. It proposes practicable mechanisms, indicators and algorithms for operational and strategic interaction and verifies the developed methodologies through an expert study using the Delphi method.

2. Contents of the Dissertation

ABBREVIATIONS USED ……3
INTRODUCTION....4
CHAPTER ONE: DEFINITION, NATURE AND COUNTERACTION OF MONEY LAUNDERING ……10
1. Definition and Nature of Money Laundering....10
2. Combating Money Laundering in Bulgaria – Information Exchange 19
3. Good Foreign Practices in Interagency Cooperation 29
4. Comparative Analysis of Interagency Cooperation Practices in Bulgaria, France, Greece, Estonia and Liechtenstein....39
FINDINGS FROM CHAPTER ONE....44
CHAPTER TWO: OPPORTUNITIES FOR IMPROVING INTERAGENCY COOPERATION IN COMBATING MONEY LAUNDERING 46
1. Interagency Interaction Leading to Low Effectiveness 47
2. Opportunities for Improving Interagency Cooperation in the Preparation and Use of Operational Financial Intelligence Analysis 60
3. Opportunities for Improving Interagency Cooperation in Conducting Strategic Analysis in the Field of Combating Money Laundering…….. 67
FINDINGS FROM CHAPTER TWO 77
CHAPTER THREE: DEVELOPMENT OF A METHODOLOGY FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF INTERAGENCY COOPERATION TO MITIGATE RISKS TO THE FINANCIAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA....79
1. Rationale for the Need to Develop a Methodology for Improving Interagency Cooperation ……79
2. Theoretical Model of a Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering 84
3. Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering 104
4. Verification of Methodologies for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering 134
FINDINGS FROM CHAPTER THREE....143
KEY FINDINGS....144
CONCLUSION....145
APPENDICES 149
BIBLIOGRAPHY 163

III. SUMMARY OF THE CONTENT OF THE DISSERTATION

The introduction substantiates the relevance and theoretical significance of the research into the effectiveness of the Bulgarian AML system. It formulates the object and subject of the research, defines its aim and principal research tasks, and sets the limitations within which the dissertation was prepared. Chapter One, comprising four sections, addresses the *first two* research tasks of the dissertation. Chapter Two, comprising three sections, addresses the *third and fourth* research tasks. Chapter Three, comprising four sections, addresses the *fifth and sixth* research tasks.

Chapter One, "Definition, Nature and Counteraction of Money Laundering", examines the theoretical, regulatory and organisational foundations of combating ML, as well as the role of interagency cooperation in this field. It analyses the nature and principal characteristics of money laundering, the Bulgarian AML system, good foreign practices and comparative models of interaction among the competent institutions. The chapter consists of four sections.

Section 1, "Definition and Nature of Money Laundering", examines the origin, development and nature of the concepts of "money laundering", as well as the principal characteristics of the process. Various scientific, international and regulatory definitions are analysed and their essential features are identified. The historical conditions underlying the emergence and development of money-laundering practices are considered, together with the process of criminalising the act in international and national law.

Subsection 1.1, "Origin and Definition of the Concept of Money Laundering", analyses various scientific and regulatory approaches to defining the concept, as well as the historical development of processes associated with concealing illicit proceeds. It examines the views of various authors and international organisations on the nature of money laundering and the regulatory definitions contained in international instruments and Bulgarian legislation.

As a result of the analysis, *a systematised definition of money laundering is proposed* that reflects its complex legal and economic nature.

Subsection 1.2, "Criminalisation of Money Laundering", examines the process of criminalising money laundering at international and national level. It analyses the principal instruments and standards of international law relating to AML, including the Vienna Convention, the Palermo Convention and the FATF

Recommendations. The development of Bulgarian criminal law and the place of the offence of money laundering within the national criminal-law system are examined.

Subsection 1.3, "Stages of Money Laundering", examines the principal stages of the money laundering process: placement, layering and integration. It analyses the principal mechanisms and methods used at each stage and the challenges they pose to institutions competent in combating ML. The impact of technological development, digitalisation and new financial instruments on the evolution of money laundering schemes is emphasised.

Subsection 1.4, "Effects of Money Laundering", analyses the adverse consequences of money laundering for the financial system, national security, the economy and the investment environment. It considers the risks associated with the expansion of the "grey" economy, the undermining of financial stability, the encouragement of organised crime, and the potential link between money laundering and terrorist financing.

Section 2, "Combating Money Laundering in Bulgaria – Information Exchange", analyses the Bulgarian AML system, focusing on institutional interaction and information exchange among the competent authorities. It examines the functions and competences of the principal institutions and the regulatory framework for information exchange.

Subsection 2.1, "Bulgarian Authorities Competent in Combating Money Laundering", analyses the functions and powers within the AML system of the principal Bulgarian institutions competent in the field under consideration.

Subsection 2.2, "Regulation of Information Exchange Where Money Laundering Is Suspected and/or Known and/or Funds of Criminal Origin Are Present", examines the legal framework governing information exchange between obliged entities and competent institutions, as well as among the institutions themselves. It analyses the procedures for submitting, processing and providing information among participants in the system.

Subsection 2.3, "Activities of the Interagency Working Group under Article 96 of the LMML (WG NRA)", examines the activities of the working group and its importance for coordination and joint work in preparing the National Risk Assessment and strategic documents in the field of AML.

Section 3, "Good Foreign Practices in Interagency Cooperation", examines and *analyses good practices and models of interaction* among the national institutions of France, Greece, Estonia and Liechtenstein. It considers approaches to coordination, information exchange and the use of analytical mechanisms in different national AML systems.

Subsections 3.1 – 3.4 analyse the characteristics of the AML systems in France, Greece, Estonia and Liechtenstein and the mechanisms that contribute to greater effectiveness of interagency cooperation in the respective countries. Good practices relating to strategic coordination, operational interaction, information exchange and analytical activity are examined.

Section 4, "Comparative Analysis of Interagency Cooperation Practices in Bulgaria, France, Greece, Estonia and Liechtenstein", presents a comparative analysis of different national models of institutional interaction in combating ML. It analyses key indicators relating to coordination, the quality of exchanged information, the use of analytical mechanisms and the effectiveness of interaction among institutions. The analysis identifies principal trends, good practices and factors affecting the effectiveness of interagency cooperation in combating ML.

Chapter One concludes with the following findings:

1. The concept of money laundering is established within national, European and international legal frameworks, and regulatory and scientific sources identify common essential features: the criminal origin of assets, concealment of their true origin, and conferral of an appearance of legality. At the same time, individual definitions differ in scope, emphasis and content, which necessitates formulating a systematised and comprehensive definition reflecting the legal, economic and functional characteristics of the phenomenon.

2. The international standards established by FATF and reflected in European legislation create a common framework for combating money laundering, but give states considerable freedom in constructing national coordination and interaction mechanisms, which results in substantial differences in the effectiveness of individual systems.

3. The Republic of Bulgaria has established a broad institutional system for combating money laundering, comprising numerous competent authorities with

different functions and powers, but this institutional complexity does not automatically produce high effectiveness.

4. The main issue of the Bulgarian system is not the absence of a legal framework, but the limited functional connection among strategic coordination, financial intelligence, operational information exchange, investigation and prosecution.

5. Information exchange among the competent authorities in the Republic of Bulgaria is characterised by fragmentation, delays and a lack of systematic operation, which limits the timely identification and analysis of money laundering risks.

6. Mechanisms must be created and applied that improve not only formal communication among institutions, but also the speed of exchange, the quality of analytical processing, feedback among authorities, and the traceability of results arising from the information provided.

7. Good foreign practices may serve as a guide for improving the Bulgarian model, provided they are adapted to the national institutional structure, legislative framework and requirements for protecting classified or sensitive information.

8. The comparative analysis confirms that the effectiveness of AML systems is determined not by the number of institutions or the degree of regulatory prescription, but by the level of genuinely functioning interagency cooperation that ensures coordinated action, timely information exchange and the achievement of concrete practical results.

Chapter Two, "Opportunities for Improving Interagency Cooperation in Combating Money Laundering", examines the principal deficiencies and opportunities for increasing the effectiveness of interaction among competent AML institutions. It analyses practices that lead to low effectiveness in national AML systems, as well as opportunities to improve operational financial intelligence analysis and strategic analysis by strengthening communication, coordination and analytical interaction among institutions. The chapter consists of three sections.

Section 1, "Interagency Interaction Leading to Low Effectiveness", analyses examples of insufficiently effective interagency cooperation in different countries assessed through the mutual evaluation process of FATF and FATF-style regional bodies. It considers principal deficiencies relating to coordination, information

exchange, the use of financial intelligence and the link between analytical activity and investigations.

Subsections 1.1 – 1.4 successively examine identified weaknesses and problems in the AML systems of the Democratic Republic of the Congo, Barbados, Mongolia and the Islamic Republic of Pakistan. These relate to limited coordination among institutions, insufficient use of financial intelligence, a lack of effective interaction mechanisms, inadequate integration among competent institutions, institutional constraints, delays in information exchange, and limited use of analytical results in AML processes.

The analysis *systematises the principal groups of deficiencies* in interagency cooperation as organisational, communication and analytical. On this basis, a *classification of interagency cooperation inefficiency* as structural, functional and mixed is proposed.

Section 2, "Opportunities for Improving Interagency Cooperation in the Preparation and Use of Operational Financial Intelligence Analysis", examines opportunities for increasing the effectiveness of institutional interaction when conducting operational financial intelligence analysis. It considers the nature of operational analysis, its importance to AML, and the principal factors affecting the effectiveness of analytical activity.

Subsection 2.1, "Nature of Operational Financial Intelligence Analysis", analyses the principal characteristics, functions and significance of operational financial intelligence analysis as an instrument supporting AML processes and processes relating to associated predicate offences.

Subsection 2.2, "Opportunities for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation and Interaction", considers specific opportunities for improving coordination and analytical interaction among institutions.

Subsections 2.2.1 – 2.2.3 successively analyse the role and importance of informal communication, periodic working meetings among institutions, and the need to monitor and evaluate the effectiveness of interaction. Practical implementation of these opportunities would accelerate information exchange, increase trust among institutions and improve analytical interaction.

Subsection 2.3, "Principles of Interagency Cooperation and Interaction", formulates the principal principles on which effective institutional interaction should

be built: legality, timeliness, coordination, proportionality, trust, standardisation and information protection.

Section 3, "Opportunities for Improving Interagency Cooperation in Conducting Strategic Analysis in the Field of Combating Money Laundering", examines opportunities for increasing the effectiveness of strategic interaction among institutions. It considers the nature and significance of strategic analysis, its relationship with operational analysis, and opportunities to establish sustainable mechanisms for joint analytical activity.

Subsection 3.1, "Nature of Strategic Analysis in the Field of Combating Money Laundering", analyses the characteristics and functions of strategic analysis as an instrument for identifying trends, risks, vulnerabilities and future threats in AML.

Subsection 3.2, "Relationship between Operational and Strategic Analysis", examines the *relationship between the two types of analysis and their mutual complementarity in AML processes*. It emphasises the importance of information exchange and feedback between the operational and strategic analytical levels.

Subsection 3.3, "Opportunities for Increasing Effectiveness in Conducting Strategic Analysis", analyses opportunities for improving interaction among institutions at the strategic level through joint strategic analyses, standardisation of analytical approaches, and establishment of coordination and information-exchange mechanisms.

Chapter Two concludes with the following findings:

1. The effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering depends not only on the existence of legally established channels for information exchange, but also on practical mechanisms for timely, targeted and substantive communication among the competent authorities. Analysis of poor practices shows that formalised but non-operational mechanisms lead to low system effectiveness.

2. The inefficiency of interagency cooperation in combating money laundering is found to arise as a systemic result of interrelated organisational, communication and analytical deficiencies, which produce structural, functional and mixed inefficiency within the system. This necessitates an integrated approach to overcoming them, including both improvement of the institutional framework and optimisation of practical interaction mechanisms.

3. Creating a mechanism for informal working meetings between the analysts who prepared an operational financial intelligence analysis and the authorities conducting or preparing to conduct verification or investigative actions would contribute to faster understanding and more effective use of the analytical product, thereby bridging the gap between analysis and investigative action identified in a number of countries.

4. Periodic working meetings among representatives of competent institutions, together with subsequent review of the results of these interactions, would contribute to improving the quality of information exchanged, better recognition of institutional needs, and timely identification of practical cooperation problems, including those associated with unsystematic and reactive data exchange.

5. The interaction between operational financial intelligence analysis and strategic analysis in AML is crucial to the effectiveness of the system, because strategic analysis helps identify trends, risks, threats and priorities, while operational analysis provides a basis for their specification and practical application.

6. In addition to the National Risk Assessment and sectoral assessments, the preparation of joint strategic analyses with a more limited scope should be encouraged, focusing on specific predicate offences, high-risk sectors, emerging typologies or identified trends. This would permit a more flexible and timely system response and improve the shared understanding of risk.

7. Bulgaria's existing institutional framework allows interagency cooperation to be further developed by improving mechanisms for communication, coordination and joint analytical activity, without creating new structures, through more effective use of already established forms of interaction.

8. Fragmentation of interagency interaction constitutes a principal risk to system effectiveness, necessitating the establishment of an integrated system that ensures functional connectivity among information exchange, analytical activity, investigation and prosecution processes.

Chapter Three, "Development of a Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation to Mitigate Risks to the Financial Security of the Republic of Bulgaria", develops theoretical models and practicable methodologies for increasing the effectiveness of interagency cooperation in combating ML at the operational and strategic levels. It analyses the need to create such methodologies, the principal principles and stages of their construction, and

opportunities for their practical application in the Bulgarian AML system. The chapter also verifies the developed methodologies through an expert Delphi study assessing their applicability, effectiveness and practical utility. The chapter consists of four sections.

Section 1, "Rationale for the Need to Create a Methodology for Improving Interagency Cooperation", analyses the need to develop standardised approaches to increase the effectiveness of interaction among the competent institutions. It considers existing deficiencies in coordination, communication and analytical interaction, as well as the need to establish sustainable cooperation mechanisms.

Subsection 1.1, "Rationale for Creating a Methodology to Improve Interagency Cooperation at the Operational Level", analyses the characteristics and problems of operational interaction among institutions and the need to introduce standardised procedures, coordination mechanisms and clear rules for information exchange.

Subsection 1.2, "Rationale for Creating a Methodology to Improve Interagency Cooperation at the Strategic Level", considers the need to establish mechanisms for joint strategic analysis, coordination and planning among institutions, as well as unified approaches to identifying and assessing risks.

Section 2, "Theoretical Model of a Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering", *develops theoretical models for increasing the effectiveness of interagency cooperation at the operational and strategic levels.* It analyses the principal principles, structure, stages and effectiveness indicators of the proposed models.

Subsection 2.1, "Theoretical and Methodological Basis of a Model for a Methodology to Increase the Effectiveness of Interagency Cooperation at the Operational Level", considers the approaches and principal elements used to construct the model for an operational-interaction methodology. It analyses the objectives, tasks, structure and phases of applying the methodology, as well as the various risks associated with its application.

Subsections 2.1.1 – 2.1.8 analyse the scientific approaches, objectives and tasks of the methodology, its structure, implementation phases, effectiveness indicators, possible implementation risks, measures to limit them, sustainability, and expected results. The following was carried out successively:

- the systems approach, functional approach, risk-based approach, and the principles of coordination and integrated interaction among institutions were analysed;
- the principal objective and specific tasks of the methodology were formulated in relation to improving information exchange, coordination and analytical interaction among competent institutions, with particular emphasis on standardising procedures and establishing sustainable mechanisms for operational interaction;
- the structure of the theoretical model was presented, comprising strategic, organisational, procedural, information-technology and assessment levels, together with their elements, interrelationships and significance;
- the principal stages in the practical application of the methodology were considered: initiation, collection and processing of information, analytical activity, coordination among institutions, information exchange and evaluation of results; the sequence and interrelationships among the individual phases of the process were analysed;
- quantitative, qualitative and organisational indicators were proposed for assessing the effectiveness of interagency cooperation, including information-exchange time, level of trust and number of trained experts;
- potential risks associated with application of the methodology and possible measures for limiting them were analysed; identified risks included institutional competition, imbalance in information availability, technological incompatibility and insufficient trust, while risk-limitation measures included clearly defined frameworks, common standards and joint training;
- factors affecting the long-term and sustainable application of the methodology were examined, including the need for institutional support, periodic updating of procedures, development of analytical capacity and maintenance of effective communication among institutions;
- the principal expected results of applying the methodology were formulated in relation to increasing the effectiveness of interagency cooperation, improving information exchange and coordination among institutions, and increasing the quality and applicability of operational financial intelligence analysis.

Subsection 2.2, "Theoretical and Methodological Basis of a Model for a Methodology to Increase the Effectiveness of Interagency Cooperation at the Strategic Level", develops the principal elements of a model for strategic interaction among institutions. It considers the objectives, tasks, structure, implementation stages and effectiveness indicators of the strategic-interaction methodology.

Subsections 2.2.1 – 2.2.8 analyse the scientific approaches used, the objectives and tasks of the methodology, its structure, implementation phases, effectiveness indicators, possible implementation risks and measures to limit them, sustainability and expected results.

The following was carried out successively:

- the systems approach, risk-based approach and strategic-planning approach were analysed, together with the need for integrated analytical interaction among institutions;
- the principal objective and specific tasks of the methodology were formulated, aimed at improving strategic coordination, joint analysis of risks, vulnerabilities and trends, and establishing sustainable mechanisms for interagency interaction at the strategic level;
- the structure of the theoretical model for strategic interaction was presented, comprising strategic, organisational, procedural, information-technology and assessment levels, together with the interrelationships among them and their significance for interagency cooperation at the strategic level;
- the principal stages in applying the methodology, their sequence and the interrelationships among the individual phases of the process were considered;
- quantitative, qualitative and organisational indicators were proposed for assessing the effectiveness of strategic interagency cooperation, including the number of joint analyses initiated and completed, the degree to which strategic products are applicable to policymaking, and the number of trained experts engaged in strategic analysis;
- potential risks and limitations associated with application of the methodology were analysed and possible measures for limiting them were considered; identified risks included differing institutional priorities, inconsistency in definitions, and formalisation without analytical depth, while proposed risk-limitation measures included a clear methodological framework and an annual mechanism for identifying priority topics;

- factors affecting the sustainable and long-term application of the methodology were examined, including periodic review of procedures and preservation of institutional memory;
- the principal expected effects of applying the methodology were formulated in relation to increasing the effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering.

Section 3, "Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering", *develops practicable methodologies for operational and strategic interaction among institutions*. It considers specific mechanisms, procedures and algorithms for coordination, information exchange and joint analytical activity.

Subsection 3.1, "Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation at the Operational Level", develops a methodology aimed at increasing the effectiveness of operational interagency interaction in combating ML. The methodology takes the form of a structured mechanism containing principal principles, objectives, tasks and procedures.

Particular emphasis is placed on *the criteria included in the methodology for assessing the effectiveness of interagency cooperation at the operational level.* These are intended to provide an objective assessment of the results, coordination and practical applicability of interaction among the competent institutions. The criteria are structured into three principal groups: quantitative, qualitative and organisational.

The quantitative criteria relate to the timeframes for exchanging and processing information, the number of joint analytical activities, the degree of compliance with specified deadlines, the frequency of interagency interaction, and the number of cases involving coordinated operational interaction among institutions. The qualitative criteria assess the completeness, accuracy and practical applicability of exchanged information and prepared analytical products. The organisational criteria relate to the degree of coordination and the existence of sustainable interaction mechanisms.

In addition to the methodology, the following schematic algorithms were made for its implementation **(subsection 3.1.1.)**, showing the sequence of the actions and the main stages of the implementation of the methodology in practice:

Figure 1. Schematic algorithm for increasing effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering (operational level)

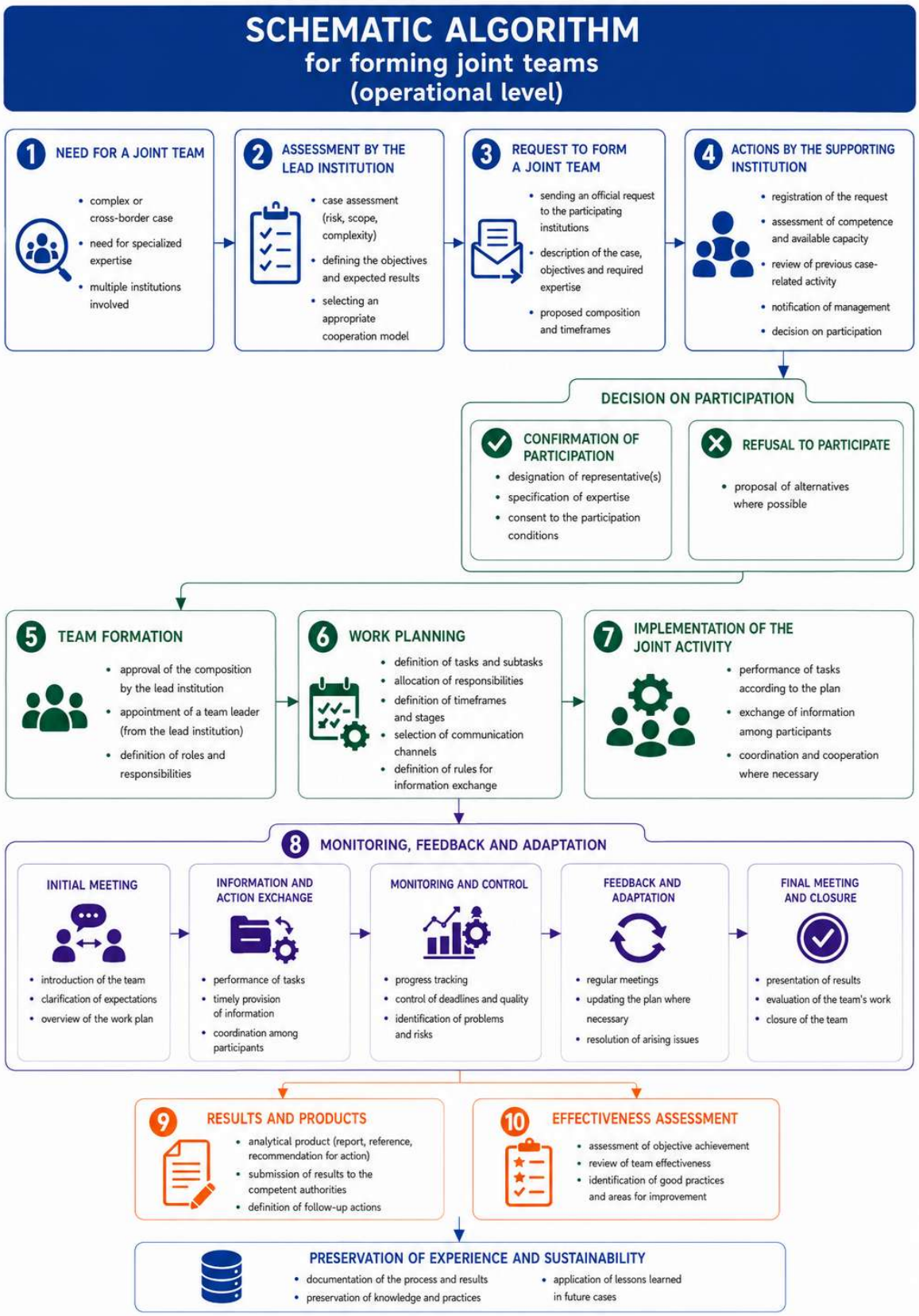

Figure 2. Schematic algorithm for forming joint teams (operational level)

Subsection 3.2, "Methodology for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation at the Strategic Level" develops a methodology aimed at increasing the effectiveness of strategic interagency interaction in combating ML. The methodology takes the form of a structured mechanism containing principal principles, objectives, tasks and procedures for conducting strategic analyses among the competent institutions.

Emphasis is placed on the developed *criteria for assessing the effectiveness of interagency cooperation at the strategic level,* aimed at objectively assessing the quality, applicability and results of joint strategic analytical activity. The criteria are structured into quantitative, qualitative and organisational indicators that make it possible to track the effectiveness of coordination and information exchange among the competent institutions. The quantitative criteria relate to the number of joint strategic analyses conducted, the frequency of information exchange, the degree of participation by competent institutions in joint analytical activity, the timeframes for preparing strategic analyses, and the number of actions taken on the basis of the strategic findings and recommendations formulated. The qualitative criteria assess the analytical substantiation, currency and practical applicability of joint strategic analyses. Consideration is given to the extent to which analytical products support the identification of trends, risks, threats and vulnerabilities, and to their potential use in policymaking, priority-setting and planning follow-up actions. The organisational criteria relate to the degree of strategic coordination among institutions, the sustainability of interaction mechanisms and enhanced expertise.

In addition to the methodology, the following schematic algorithm was developed for its implementation **(subsection 3.2.1)**:

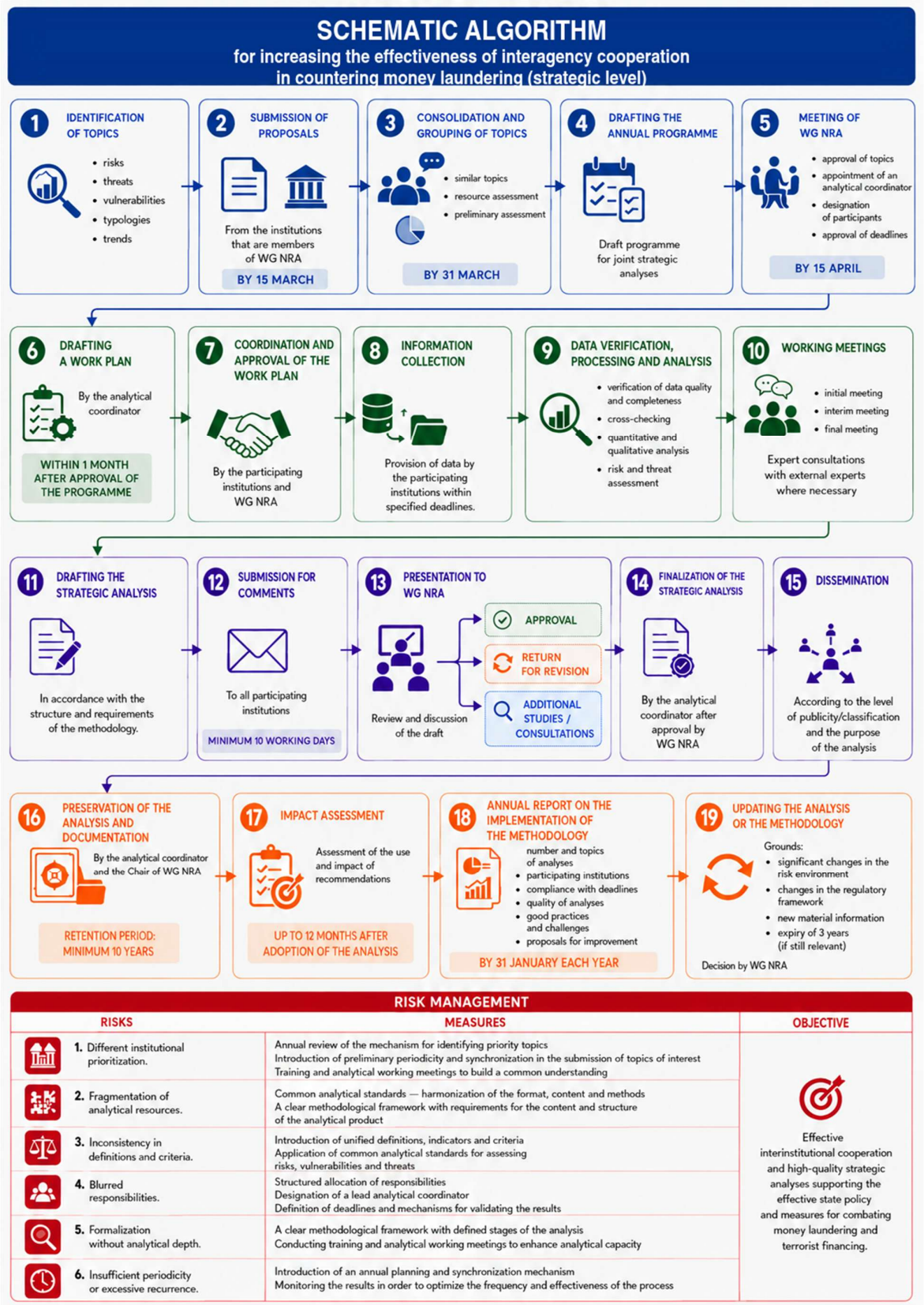

Figure 3. Schematic algorithm for increasing effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering (strategic level)

Section 4, "Verification of Methodologies for Increasing the Effectiveness of Interagency Cooperation in Combating Money Laundering", verifies the developed methodologies through an expert study using the Delphi method. The principal purpose of the study is to assess the applicability and practical utility of the proposed methodologies for increasing the effectiveness of interagency cooperation at the operational and strategic levels.

The study included experts with extensive practical and professional experience in AML, financial intelligence, financial investigations, tax and customs control, strategic analysis and supervision. Expert assessments were analysed in relation to the practical applicability of the proposed mechanisms for coordination, information exchange, joint analytical activity and standardisation of procedures for interaction among competent institutions. The results show a high degree of expert consensus on the need to improve interagency cooperation and on the practical applicability of the developed methodologies.

Subsection 4.1, "Organisation and Conduct of the Expert Study", considers the principal stages in organising and conducting the study, the expert-selection criteria, the methods used to collect and process information, and the structure of the survey instrument. It analyses the principles of the Delphi method and the reasons for using it to assess the developed methodologies.

Subsection 4.2, "Analysis of the Expert Study Results", analyses the study results and expert assessments concerning the applicability of the proposed methodologies. The assessments show a high degree of approval for the developed mechanisms for coordination, information exchange and joint analytical activity. The results confirm the importance of informal communication, regular interagency meetings and joint analytical formats as mechanisms for increasing the effectiveness of interaction among competent institutions.

Subsection 4.3, "Assessment of the Applicability of the Methodologies", analyses the possibility of applying the proposed methodologies in practice within the activities of competent institutions. The expert assessments show a high degree of applicability of the developed models and mechanisms and the existence of genuine conditions for their integration into the existing system of interagency interaction in combating ML.

Subsection 4.4, "Summary of the Verification Results", systematises the principal findings of the expert study. Analysis of the results shows an exceptionally high degree of expert consensus on the need to improve interagency cooperation and on the practical utility of the developed methodologies. The results confirm the applicability and effectiveness of the proposed models and methodologies and support the need to introduce standardised mechanisms for coordination, information exchange and joint analytical activity.

The verification established that the proposed methodologies create genuine conditions for significantly increasing the effectiveness of interagency cooperation by improving coordination, accelerating information exchange, increasing the quality of analytical activity and developing sustainable mechanisms for interaction in combating ML.

Chapter Three concludes with the following findings:

1. Increasing the effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering requires a systematised and structured approach based on clearly defined principles, procedures and interaction mechanisms.

2. The developed methodologies provide a framework for operational and strategic cooperation that creates conditions for improving coordination, information exchange and joint analytical activity among the competent institutions.

3. Introducing standardised procedures for information exchange, designating a lead institution and forming joint teams would contribute to increasing operational effectiveness and the timeliness of the response to cases involving money laundering.

4. Developing joint strategic analyses and using their results would improve the identification of risks, trends and vulnerabilities while supporting managerial decision-making.

5. The proposed effectiveness-assessment indicators make it possible to measure the results of interagency cooperation objectively and subsequently improve the practices applied.

6. The expert-assessment results confirm the applicability and practical value of the developed methodologies, with a high degree of agreement concerning their effectiveness and compliance with the regulatory framework.

7. The proposed methodologies can be implemented in the practice of Bulgarian institutions without substantial legislative changes by optimising existing interaction mechanisms.

In conclusion, it is summarised that the effectiveness of interagency cooperation in combating ML is an issue of exceptional importance to the financial security, economic stability and national security of the Republic of Bulgaria.

Analysis of the Bulgarian institutional framework shows a broad range of competent authorities, while the multiplicity of participants leads to fragmented information, delays and insufficient coordination. The regulatory framework provides the necessary legal basis for information exchange, but its practical application proves insufficiently effective.

Comparative analysis of the practices of highly effective countries identifies a number of good practices that can be adapted to Bulgarian conditions. In addition, examination of countries with low effectiveness of interagency interaction made it possible to identify a number of systemic weaknesses and deficiencies.

In summary, increasing the effectiveness of interagency cooperation requires a comprehensive and systematic approach. Regulatory, organisational and analytical measures must be combined, and a culture of trust and partnership must be built among institutions. The development of human resources, implementation of good international practices, and use of modern technologies for information exchange and analysis are particularly important.

The results of the present research have both theoretical and practical significance. They contribute to the development of research in the field of combating money laundering by filling an existing gap relating to analysis of interagency cooperation. At the same time, the proposed methodological solutions may be used by competent institutions when developing policies, procedures and legislation to improve coordination and information exchange among them.

The developed theoretical models and methodologies may be applied in the activities of the financial intelligence unit, law enforcement authorities, specialised directorates of the State Agency for National Security, the National Revenue Agency, the Customs Agency, the Prosecutor's Office of the Republic of Bulgaria, and other institutions competent in combating money laundering. They could be used when

preparing internal rules and coordination mechanisms, conducting joint analyses, and developing standardised procedures for exchanging and processing information.

In addition, the research results may be used in the training and professional development of officers engaged in combating money laundering and in developing strategies, risk assessments and interagency mechanisms for strategic planning and effectiveness assessment.

The present work may serve as a basis for future research extending the analysis to international cooperation, the use of technological solutions, and the role of public-private partnership in combating money laundering.

IV. KEY FINDINGS

The findings formulated in the individual chapters consistently confirm the research thesis, demonstrate that the tasks have been completed in full, and may be summarised in the following key findings:

1. Money laundering is a complex, dynamic and adaptive process that has a substantial adverse impact on the economy, financial system and national security.

2. Bulgaria's anti-money laundering system is well regulated, but is characterised by mixed inefficiency in interagency cooperation arising from interrelated organisational, communication and analytical deficiencies.

3. Effective international practices demonstrate the importance of informal communication, regular interaction and trust-building as key factors in overcoming functional deficiencies in cooperation.

4. Operational financial intelligence analysis is a key factor in system effectiveness and requires sound coordination and adequate resources.

5. Strategic analysis should be more closely integrated with operational activity and actively used in policymaking.

6. The developed theoretical models provide an appropriate scientific basis for creating a practicable instrument to improve interagency cooperation.

7. The methodologies created on the basis of the theoretical models were assessed by experts as appropriate mechanisms for increasing the effectiveness of the AML system with a view to limiting risks to Bulgaria's national security.

8. Increasing effectiveness requires an integrated and systematic approach aimed at overcoming identified organisational, communication and analytical deficiencies through a combination of institutional, functional and analytical measures.

V. SUMMARY OF CONTRIBUTIONS

➢ **Scientific contributions:**

1. An original, conceptually refined definition of the term "money laundering" has been developed. It overcomes the fragmentation of existing definitions by systematically integrating the legal and economic characteristics of the phenomenon.

2. A generalised typology of deficiencies in interagency cooperation has been derived, systematising weaknesses across organisational, communication and analytical dimensions and revealing their role in limiting the effectiveness of anti-money laundering systems.

3. A new classification of interagency cooperation inefficiency as structural, functional and mixed has been proposed, allowing weaknesses at the level of institutional organisation to be distinguished from those at the level of practical functioning.

4. An integrated conceptual framework has been formulated that links the types of deficiencies to forms of inefficiency and substantiates their impact on the effectiveness of interagency cooperation.

5. A theoretical model of a methodology for increasing the effectiveness of interagency cooperation in combating money laundering has been created, conceptualising interaction among institutions through the integration of operational and strategic analysis.

➢ **Scientific and practical contributions:**

1. A model for assessing the effectiveness of interagency cooperation has been developed, comprising a system of indicators and criteria that enables practical measurement, assessment and subsequent optimisation of interaction among competent institutions.

2. Good international practices in coordination and information exchange have been systematised and adapted, and mechanisms applicable in the national context have been identified with a view to increasing operational effectiveness.

3. Methodologies have been prepared for increasing the effectiveness of interagency cooperation that are applicable to the activities of Bulgarian institutions and include:

- structured stages of interaction;
- cooperation and interaction mechanisms;
- indicators for assessing results;
- procedures for coordination at the operational and strategic levels.

4. Practical guidelines have been formulated and a model proposed for integrating operational financial intelligence analysis and strategic analysis, aimed at improving information exchange, consistency of actions and effective use of analytical products in decision-making and policy-planning processes in the field of combating money laundering.

5. A system has been developed for managing identified risks associated with interagency cooperation, including measures to limit the adverse effects of organisational and communication deficiencies.

VI. LIST OF PUBLICATIONS ON THE DISSERTATION TOPIC

1. Stoyanova, M., "Supervisory Stringency – Influence on Money Laundering via Virtual IBANs in the European Union", Voenen Zhurnal, annual volume 133, 2026, G. S. Rakovski National Defence College, ISSN 2534-8388;

2. Stoyanova, M., "Combating Illicit Cash Transportation by Ships - Challenges and Actions", Proceedings of the Scientific Conference "Knowledge, Science, Innovation, Technology", No. 1, 2026, ISSN 2815-3480;

3. Stoyanova, M., "From Feedback to Alert: Risks and Opportunities in Implementing Article 26 of Directive (EU) 2024/1640", Proceedings of the Scientific Conference "Knowledge, Science, Innovation, Technology", No. 1, 2026, ISSN 2815-3480.